

İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinde Hayatın Anlamı ve Yeni Çağ İnançları Üzerine Bir Araştırma

A Study on the Meaning of Life and New Age Beliefs Among Theology Faculty Students

Mustafa ULU¹
Cemil OSMANOĞLU²

¹Erciyes Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Psikolojisi Anabilim Dalı, Kayseri, Türkiye

²Erciyes Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Anabilim Dalı, Kayseri, Türkiye

ÖZ

Anlam arayışı insanın hayata bakışını etkileyen önemli bir psikolojik ihtiyaçtır. Bu ihtiyaç çeşitli din, inanç, ideoloji ve dünya görüşleri ile kimi felsefi anlayışlar ekseninde yapılandırılabilir. Modernleşme, kapitalizm, karmaşık kent hayatı vb. etkisiyle giderek yalnızlaşan, yabancılaşan ve geleneksel değerleri benimsemekte zorlanan insanların yeni anlam arayışlarına yöneldikleri görülmektedir. Bugün, moda akımlar haline gelen yeni çağ inançları farklı ilgilere mazhar olmakta, giderek daha fazla gündemi meşgul etmektedir. Büyük kitlesel nüfus hareketleri, bilim, teknoloji ve iletişim alanında yaşanan gelişmeler bu tür dönüşümleri hızlandırmış durumdadır. Yeni çağ inançlarının popüler kültür, kitle iletişim araçları ve gelişimsel özellikler bağlamında gençler nezdinde ilgi gördüğü gerçeğinden hareketle bu çalışmada yüksek din öğretimi öğrencilerinde hayatın anlamı ve yeni çağ inançlarına eğilim konusu ele alınmıştır. Araştırmada, nicel araştırma tekniklerinden ilişkisel tarama modeli benimsenmiş ve Erciyes Üniversite İlahiyat Fakültesi öğrencilerinden uygun/kolayda örneklemeye yöntemiyle seçilen katılımcılara *Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği* ile *Yeni Çağ İnançları Ölçeği* uygulanmıştır. Uygulama sonunda katılımcı öğrencilerin hayatın anlam ve amacından yüksek, yeni çağ inançlarından ise düşük puanlar almışlardır. Her iki ölçekten elde edilen puanlara cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında anlamlı farklılaşmalara ulaşılmıştır. Gerek hayatın anlam ve amacı gerekse hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğu alt boyutlarında kadınlar erkeklerden daha yüksek ortalamalara sahiptir. Yeni çağ inançları bağlamında ise ölçeğin ruhçuluk ve psişik güçler ile yeni çağ inançları ölçeği toplam puanlarında erkek katılımcılar kadınlardan daha yüksek ortalamalar elde etmişlerdir. Her iki olgu arasında yapılan korelasyon analizinde, hayatın anlamı ile yeni çağ inançları arasında hafif düzeyde, zıt yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yeni Çağ İnançları, Din Psikolojisi, Hayatın Anlamı, İlahiyat.

ABSTRACT

An important psychological need that affects people's outlook on life is the search for meaning. This need can be structured around different religions, beliefs, ideologies, worldviews, and philosophical understandings. It is seen that people who are increasingly lonely, alienated, and struggling to adopt traditional values under the influence of modernization, capitalism, complex urban life, etc., are turning to new ways of searching for meaning. Today, New Age beliefs, which have become fashionable trends, are attracting diverse interests and increasingly occupying the agenda. Large mass movements of people and developments in science, technology, and communication have accelerated such changes. Based on the fact that New Age beliefs are attracting the attention of young people in the context of popular culture, mass media, and developmental characteristics, this study deals with the meaning of life and the tendency to adopt New Age beliefs among students in higher religious education. In this study, the Meaning and Purpose of Life Scale and the New Age Beliefs Scale were administered to a group of participants selected by a convenience sampling technique from the students of the Theology Faculty of Erciyes University. At the end of the application, the participating students had high scores for Meaning and Purpose of Life and low scores for New Age Beliefs. When the scores obtained from both scales were analyzed in terms of the gender variable, significant differences were found. Females had higher averages than males in both the meaning and purpose of life and the meaninglessness of life and lack of purpose subdimensions. In the context of New Age beliefs, male participants scored higher than female participants on the total spiritualism and psychic powers scale and

Geliş Tarihi/Received: 06.08.2023

Kabul Tarihi/Accepted: 16.10.2023

Yayın Tarihi/Publication Date: 06.11.2023

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:
Mustafa ULU
E-mail: mustafaulu@erciyes.edu.tr

Atıf: Ulu, Mustafa - Osmanoğlu, Cemil. "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinde Hayatın Anlamı ve Yeni Çağ İnançları Üzerine Bir Araştırma". *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 60/1 (Aralık 2023), 82-96.

Cite this article as: Ulu, Mustafa - Osmanoğlu, Cemil. "A Study on the Meaning of Life and New Age Beliefs among Theology Faculty Students". *Journal of İlahiyat Researches* 60/1 (December 2023), 82-96.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

the New Age beliefs scale. In the correlation analysis conducted between both phenomena, it was found that there was a slight, significant, and inverse relationship between the meaning of life and New Age beliefs.

Keywords: New Age Beliefs, Psychology of Religion, The Meaning of Life, Theology.

GİRİŞ

İnsanların varoluşun gizemlerini çözmeye, kendini tanımaya ve hayatı anlamlandırmaya çalıştıkları bilinen bir gerçektir. Bu amaçla sorduğu sorular, *varoluşsal sorular* olarak isimlendirilmektedir. İnsanlar bu sorulara bulabildikleri cevaplar kadar sorunlarına çözüm üretebilmekte ve yaşamı huzurlu bir şekilde sürdürebilmektedir. Aksi halde bir çatışma ve içsel huzursuzluk yaşamakta ve yeni arayışlarla sorunlarına çözüm bulmaya çalışmaktadırlar. Modern dönemlerde insanların hayatı anlamlandırma biçimlerinde köklü bir değişim ile iç ve dış uyarıcılara bağlı olarak önemli miktarda bir çeşitlenme meydana gelmiştir. Özellikle toplumsal yapıda meydana gelen değişimle birlikte sosyal medya araçları, insanların hayatı anlamlandırma süreçlerine yeni boyutlar kazandırmıştır. Bu boyutların etkisiyle inanç konusunda yeni arayışlara yönelen insanlar, *Yeni Çağ İnançları* olarak adlandırılan bir olgunun meydana gelmesini sağlamışlardır. Dini değişim ya da dönüşüm, kriz anlarında inançlarından bekledikleri desteği bulamayan insanlarda hızlı bir şekilde meydana gelmektedir ve bu durum bireysel ve sosyal özellikler kadar karizmatik bir liderin etkisiyle de birleştiğinde insanların yeni dini hareketlere katılması kolaylaşmaktadır. Değişim ya da dönüşümün beraberinde getirdiği yeniliklerin ortaya konma hızı, duygu, düşünce ve davranışlardaki yeni formları herkesin görebileceği şekilde açık hale getirmektedir: karizmatik liderler, takipçilerine yeni doktrinler ve davranış kalıpları dayatabilmekte, dini bir hareketin ilk günlerinde bağlı kalınan inanç ve eylem kılavuzları sadece birkaç yıl sonra yeni doktrinlerle değiştirilebilmekte ve kurucu hayattayken kurtuluş için gerekli olduğu ilan edilen davranış biçimleri kökten bir şekilde değiştirilebilmekte ve müntesipler arasında farklı bir ahlaki anlayış benimsenebilmektedir. Yerleşik adetler, gelenekler ve inançlar da değişebilmektedir, ancak bu o kadar yavaş bir hızda meydana gelir ki müntesipler bu değişime kolaylıkla uyum sağlarlar, hatta genellikle değişikliği fark etmezler.¹

Batıda özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında, savaşın etkisiyle meydana gelen *Hippi* jenerasyonunun ardından bu tür konuları ele alan oldukça geniş bir literatür ortaya çıkmıştır. Bu literatürün büyük bir kısmı sosyal bilimciler tarafından kaleme alınmış olup katılımcı gözlem, anket ve mülakat gibi yöntemlere dayanmaktadır. Ancak konunun Türkiye’de yeterince ele alınmadığı görülmektedir. Çalışmada, İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin hayatı anlamlandırma biçimlerine odaklanmak ve bunların yeni çağ inançları ile nasıl bir ilişki içerisinde olduğunu incelemek amaçlanmaktadır. Yeni çağ inançlarının hayatı anlamlandırma biçimi üzerinde bir etkisinin olup olmadığı sorusu temelinde şekillenen çalışmada, bu iki olgunun cinsiyet ve sınıf değişkeni bağlamında anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığına da bakılacaktır. İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin hayatın amacı ve anlamı ile yeni çağ inanışları noktasında nasıl bir eğilim ortaya koydukları farklı bağlamlarda çeşitli araştırmalara konu edildiği halde bu olguların birbiriyle irtibatı araştırılmamıştır. Türkiye’de dini-kültürel hayatın şekillenmesinde, mezunlarının yürüttüğü örgün ve yaygın din eğitimiyle din hizmetleri alanındaki rolleri düşünüldüğünde yüksek din öğretimi bağlamında söz konusu olgular ile bunların birbiriyle ilişkilerini irdelemek önemli görünmektedir. Bu durum bir yandan genelde İlahiyat eğitiminin anlam arayışına katkısını, özde ise dinler tarihi gibi dersler ile yeni çağ inanışlarını konu edinen dersler üzerine konuşmayı anlamlı kılmaktadır. Öte yandan yeni çağ inanışlarına dönük yönelişlerin sekülerleşme, bireyleşme, geleneksel kurumsal dini miras ve geleneklere eleştirel bir yaklaşımı ima ettiği düşünüldüğünde İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin bu yöndeki evrilmelerinin İlahiyat eğitiminin felsefesi, amaç ve muhtevası üzerine düşünmeyi, İlahiyat eğitimi bağlamında modernleşme olgusunu tartışmayı anlamlı kılabilir. Diğer yandan, yeni dini inanışların orta ve üst sosyo-kültürel tabaka ve entelektüel çevrelerle daha güçlü irtibatı olduğu düşünüldüğünde, orta ve alt sosyal sınıflardan öğrencileri bünyesinde barındıran İlahiyat eğitimi bağlamında oluşacak yeni arayış ve yönelişlerin Türkiye’de farklı inanışlar yönünde oluşan değişimi anlamada yeni tartışma alanları açabileceğini belirtmek mümkündür. Son olarak yeni çağ inanışlarının batıl inançlarla irtibatı düşünüldüğünde, bu araştırmanın verilerinin amaçları arasında Türkiye’de dini hayatın hurafe ve batıl inançlardan arındırılarak daha sahipsiz bir zemine oturması gibi temalar bulunan İlahiyat eğitiminin niteliği üzerinde konuşmayı anlamlı kılacağı söylenebilir.

Gençlik dönemi kimlik ve anlam arayışlarının belirti olduğu bir dönemdir. Gençler yetişkinliğe giden yolda kendi ilgi ve ideallerine uygun bir gelecek tasavvuru oluşturma ve bunu besleyen çevresel koşullar bulma çabası içerisinde kendi amaç, ilgi ve idealleri doğrultusunda yol almaya çabalamaktadır. Üniversite döneminde hayatın amaç ve anlamını bulma ve kendine özgü amaçlar doğrultusunda bir gelecek tasavvur etme süreci devam etmektedir. Üniversite farklı anlayışlara mensup öğrencilerin birbiriyle tanıştığı, çoğulculuk ve kültürel çeşitliliğin belirgin olduğu ortamlardır. Öğrenci değişim programları, ortak sosyo-kültürel aktiviteler, interdisipliner eğitim ve araştırma olanakları gibi süreçlerin yanında, moda ve tüketim endüstrisinin, modern kent hayatının, kitle iletişim ve haberleşme araçlarının, özellikle internet teknolojisinin gençleri etkilediği bilinmektedir. Zira bu kuşak dinamik, ilgileri belirginleşen, arayış ve gelgitleri olan bir dönemdir. Üniversite öğrencilerinin dini yönelimleri konulu araştırmalar, fakülteler arasında çeşitlilik olmakla beraber üniversite öğrencilerinde dindarlık farklılaşmalarının oluştuğunu, popüler trendlere eğilimin olduğunu göstermektedir.² İran’daki üniversite öğrencilerinin din anlayışlarını konu edinen bir araştırmada özellikle internet ve sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasıyla modern dünya ile iletişim gücünü arttıran gençlerin seküler bir yaşam tarzına evrilme sürecinde olduklarından söz edilmiştir. Araştırmada örneklem grubunun

1 David G. Bromley vd., "Affiliation and Disaffiliation: A Role-Theory Interpretation of Joining and Leaving New Religious Movements", *Thought* 61/2 (1986), 200.

2 Kemaleddin Taş, "Dindarlığa Yüklenen Anlamlar: Üniversite Öğrencileri Üzerine Uygulamalı Bir Araştırma", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 15/2 (2010), 47-62.

yarıya yakınının din karşıtı (%10,1) dine ilgisiz (%13,9) ve az dindar (%22,7) olması gençler arasındaki sekülerleşmenin ve dini yönetim sistemine olan tepkilerinin göstergesi olarak yorumlanmıştır.³

Mistik, büyüsel ve dinsel eğilimleri içinde barındıran yeni dini hareketlerin modern toplumda aradığı iç huzuru bulamayan çevrelerde yaşanan anlam krizine yöneldiğine dikkat çekilmekte, özellikle aşırı rasyonel bir dünyada yetişen ve hayatın anlamını seküler bir tarzda yorumlayan bireylerin, kurtuluş, şifa, huzur ve mutluluk teklifleri ile karşı karşıya kaldıkları vurgulanmaktadır.⁴ Bununla beraber Türkiye'de fakülte bazlı yapılan okumalarda din ve inanç yönelimlerini konusundaki İlahiyat Fakültelerinin diğerlerinden çeşitli biçimlerde farklılaştığı görülmektedir. Araştırmalarda İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin yeni çağ inançlarına eğitim düzeyinin orta düzeyde⁵ olmakla birlikte diğer fakülte öğrencilerinden daha düşük olduğu belirlenmiştir.⁶ Ahmedi tarafından yapılan araştırmada yeni çağ inanışlarından en düşük skorlara sahip bireylerin İlahiyat öğrencileri olduğu belirtilmiştir. Araştırmada kitabi dini bilginin azalmasına paralel olarak yeni dinsellik formlarının ortaya çıktığından söz edilmiştir.⁷ İstanbul Üniversitesi ve Ürdün Üniversitesi öğrencilerinin dindarlık eğilimlerinin ele alındığı bir araştırmada İlahiyat Fakültesi öğrencileri, iki üniversitede de dindarlık düzeyi bakımından ilk sırada yer almıştır.⁸ Kafalı ve Eraslan tarafından yapılan araştırmada farklı dinlere ait inançlar konusunda gençlerde çok yaygın bir serbestlik anlayışı ve derin bir saygı olduğu, popüler ve özgün olduğunu düşündükleri kavramlardan çok etkilendikleri görülmüştür. Araştırmada İlahiyat dışındaki fakültelerde okuyan öğrencilerin yeni inanç akımlarına farklı olmak, sorumluluktan kaçmak gibi nedenlerle yöneldikleri bulgulanmıştır.⁹

Dini yönelimler noktasında İlahiyat Fakültesi öğrencilerinde diğer fakülte öğrencilerinden ayrışma yönünde bir tablo ortaya çıksa da bu farklılaşmaların hayatın amacı ve anlamıyla ilişkisi üzerinde ilgili literatürde yeterince durulmamıştır. Program türü, öğretim elemanı ve öğrenci yapısı açısından giderek çeşitlenen bu kurumların son zamanlarda daha fazla kültürel çeşitlilik sergileme eğilimi içinde oldukları bilinmektedir. Bologna süreci, uluslararasılaşma ve akreditasyon süreçleri ile uluslararası ya da misafir öğrenci yoğunluğunun giderek arttığı gözlenmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Uluslararası İlahiyat Programı kapsamında yayınladığı istatistikler bu eğilimi göstermektedir.¹⁰ Bu durumun yerleşik öğrenci kitlesiyle yabancı öğrenciler arasında kültürlerarası etkileşim yarattığını tahmin etmek güç değildir. İlahiyat eğitiminin her ne kadar öğrencilere geleneksel dini öğretilerle bu çerçevede şekillenen kültürel mirası aktarma konusunda önemli katkılar sunduğu anlaşılrsa da değişen psiko-sosyo-kültürel manzaranın söz konusu kitlede hayatın anlamına yönelik eğilimler, bu eğilimler ile yeni çağ inanışları arasında kurulan bağlar noktasında irdelenmesi gerekmektedir. Bu kaygıdan hareketle bu araştırmada İlahiyat fakültesi öğrencilerinde hayatın anlamı ile yeni çağ inançları arasındaki ilişki araştırma konusu edilecektir. Bu çerçevede araştırmada aşağıdaki alt problemlere yanıt aranacaktır:

1. İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin hayatı anlamlandırma düzeyi nedir?
2. İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin hayatı anlamlandırma düzeyleri cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?
3. İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin yeni çağ inanışlarına açıklık düzeyi nedir?
4. İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin hayatı anlamlandırma ve yeni çağ inanışlarına açıklık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Hayatı Anlamlandırma

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlükte anlam, "bir kelimeden, bir sözden, bir davranış veya olgudan anlaşılacak şey, bunların hatırlattığı düşünce veya nesne, mana, meal, fehva, deme, mazmun, medlul, valör" şeklinde tanımlanmaktadır.¹¹ Burada anlam bir iş, oluş ya da varlığa çeşitli kaynaklarca yapılan yüklemeleri, verilen karşılıkları, özdeşleştirmeleri ifade etmektedir. Farklı disiplinlerde çeşitli biçimlerde tanımlanıp açıklanan anlam, psikolojide "bireyin varlığındaki düzen, tutarlılık ve amacı fark etmesi, değerli amaçların peşinde koşması ve bunların ardından gelen tatmin duygusunu hissetmesi"¹² anlamında kullanılmaktadır. Felsefe ve psikoloji insanın anlam arayan bir varlık olduğu konusunda kayda değer açıklamalar yaparak anlamlandırma ve bunun sonucuna uygun hareket etme gereksiniminin önemine işaret etmiştir.¹³ Zira anlamlandırılmayan şeyler üzerine düşünmek, onları aktarmak, onlarla iş görmek, onlar etrafında oluşan sorunları çözmek zordur. Bütün bilimsel uğraşların, keşif ve buluşların söz konusu anlam arayışının birer yansıması ya da sonucu olduğunu söylemek mümkündür.

Hayatı anlamlı kılan maddi-manevi faktörler bulunmaktadır. Bunların başında hedefler, idealler, inanç ve değerler ile bu çerçevede oluşan tercihler, hak ve sorumluluklar, bunlardan ilhamla yapılan görevler gelmektedir. Aslında anlamı olan ya da yeterince anlamlandırılmış bir hayat bir taraftan güçlü bireysel amaç, ideal ve yönelimlerden beslenirken diğer yandan belirgin toplumsal çıktılara sahiptir. Zira hayatın anlamı bir yandan bireyin kendini gerçekleştirme serüveninde diğer taraftan toplum olmanın asgari müştereklerinde belirginleşmektedir. Anlam arayışı, yukarıda zikredilen faktörlerden insanları nasıl etkilendiği, onlara ne tür değerler biçtiği ve onlar arasında nasıl bir ilişki kurduğunda saklıdır. Dolayısıyla anlamlar, amaçlara, ideallere, inanç ve değerlere... bağlı olarak değişmektedir. Burada neyin önemsenmediği, neyin öncelik kazandığı ile nelerin göz ardı edildiğine bakmak gerekmektedir. Öte yandan anlamın ya da anlam arayışının olup biten, belli bir zaman süresince neticelenen bir olgu değil, gelişim ve süreç izleyen bir yapıda olduğu söylenebilir.¹⁴

3 İdris Yakut, *Üniversite Öğrencilerinin Din Anlayışı: Tahran Üniversitesi Örneği* (Ankara: İksad Publishing, 2022), 202.

4 Cüneyd Aydın, *İnsanın Anlam Arayışı ile Yeni Çağ İnanışları Arasındaki İlişki* (Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015), 82.

5 Nurten Kimter - Nurten Taş, "Üniversiteli Öğrencilerin Batıl İnanç Düzeyleri ile Mutluluk Düzeyleri ve Dini Yönelimleri Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme", *Kesit Akademi Dergisi* 21 (2019), 214.

6 Cüneyd Aydın, *Dinsel Fundamentalizm ile Yeni Çağ İnanışlarına Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiler* (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008), 73.

7 Ekber Şah Ahmedî, "Yeni Çağ İnanışlarının Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: Bursa Örneği", *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 26/1 (2022), 149.

8 Hamza Ferhan, *İstanbul ve Amman'daki Üniversite Öğrencilerinin Dini Hayatı* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020).

9 Hasan Kafalı - Neriman Merve Eraslan, "Üniversite Gençliğinin İnanç Eğilimleri Üzerine Nitel Bir Araştırma", *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/3 (2022), 1152.

10 Diyanet İşleri Başkanlığı, "UIP Uluslararası İlahiyat Programı Tanıtım ve Başvuru Kılavuzu 2021"; Diyanet İşleri Başkanlığı, "UIP Uluslararası İlahiyat Programı Tanıtım ve Başvuru Kılavuzu 2022".

11 TDK, "anlam", *Resmî Kurumlar, Güncel Türkçe Sözlük* (2023).

12 Abdullah Tanrıverdi - Mustafa Ulu, "Lise Öğrencilerinde Hayatın Anlam ve Amacı ile Değer Yönelimleri Arasındaki İlişki", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/2 (2018), 1202.

13 Ertuğrul Uçar, "Öğrenmeden Öğretime", *Eğitim Psikolojisi*, ed. Binnur Yeşilyaprak (Ankara: Pegem Akademi, 19. Baskı, 2018), 374.

14 Latif Tokat, *Anlam Sorunu* (Ankara: Elis Yayınları, 2014), 24.

Dinler hayata nesnel bir anlam katmaya çalışan, hayatın barındırdığı maddi ve manevi olgulara evrensel anlamlar yüklemeye çalışan açıklama biçimleridir. Nitekim dini tutum ve içsel dini motivasyon düzeyi ile hayatta anlam bulma düzeyi arasında güçlü seviyede pozitif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.¹⁵ Dini gelenekler varlık, evren ve insana dair kapsamlı anlam alanları sunmaktadırlar.¹⁶ Tüm bunların arkasında hayatın yani var oluşun amacının ne olduğu ya da hayatı yaşanmaya, bütün uğraş ve meşakkatlerini katlanılmaya değer kılan şeyin ne olduğu gibi büyük bir soru bulunmaktadır. Kimilerine göre hayatın anlamı Tanrı-evren-insan ilişkisi üzerine inşa edilmiştir. Karşıt görüş ise tam tersini savunmaktadır. Genelde ateist yaklaşımlar özelde ise hümanist akımlar, Tanrıyı yok kabul etmekte ve insanı Tanrının yerine koyarak tanrısal özellikler ile donatmaktadırlar. Bu yaklaşımın tam zıddı dini perspektifte de bulunmaktadır. Tanrı merkezli yaklaşımda insanı Tanrı karşısında tamamen yok sayan Luther ve Calvin gibi düşünürler başı çekmektedirler. Buna göre; insanın hiçbir sorumluluğu yoktur, insanı kurtaracak olan Tanrıya tam teslimiyettir. Pasif veya güçsüz bir varlık olarak tanımladığı zaman insanın ne bir anlamı ne de herhangi bir değere kaynaklık edecek potansiyeli kalmaktadır. Bu iki uç anlayış, insanın dengesini altüst etmekte ve insanın yeryüzü serüvenini çıkmaza sürüklemektedir.¹⁷ Oysa insan, güçlü varoluşsal potansiyelleri olan ancak sınırlı imkanlar dünyası içerisinde yaşamak durumunda olan bir varlıktır. Hayatın amacı ve anlamı sorununa dinlerin yanında, farklı ideolojiler, felsefeler, geleneksel ve modern inanç ve değer sistemleri, dünya görüşleri de kendilerince yanıtlar vermeye çalışmaktadır.

Küreselleşme süreci, hayatın anlamına dair söylemler ile bunların oluşturduğu etkileşimleri çeşitlendirmiştir. Büyük nüfus hareketleri, bilimsel ve teknolojik gelişmeler, özellikle kitle iletişim ve haberleşme araçları birçok inanç, değer, ideoloji ve dünya görüşünün görünürlüğüne, yaygınlığına artırmış, etki alanlarını çoğaltmış, daha melez ya da eklektik anlama ve açıklama biçimlerinin doğmasını tetiklemiştir. Bunun sonucu olarak kurumsal dini geleneklerin zayıflaması, ait olmaksızın inanma gibi birçok yeni durum ortaya çıkmıştır. Özellikle kitle iletişim teknolojileri birçok yerel anlayış ve inanç biçiminin küresel ölçekte boy göstermesine yol açmış, yeni akımlar, moda trendler halinde ortaya çıkmaya başlamıştır. Günümüzde özellikle iletişim ve etkileşimlerin güçlü olduğu, moda ve tüketim alışkanlıklarının baskın etki alanları oluşturduğu büyük şehir ve metropollerde çok farklı inanç ve yaşam biçimlerinin göze çarpması artık oldukça olağan bir durum haline gelmiştir. Bu değişim içerisinde hayatın anlamı kadar anlamsızlığını da öne süren anlayışların giderek güç kazanması anlam arayışlarında yaşanan gelişmelerin ilginçliği hakkında fikir vermektedir.¹⁸ Modernizmin eleştirilerek postmodern, bireyci ve çoğulcu söylemlerin giderek etki alanını genişletmesi, anlamın buharlaşmasına, geleneksel değerlerin içinin boşalmasına, bir nevi merkez kaybına yol açmış, insanlığı giderek yeni arayışlara sevk etmiştir. Bu arayış sanıldığı kadar aksine din ve inançtan ya da manevi olandan uzaklaşmayı değil, tersi bir durumun doğmasına sebep olmuştur. Kimilerince bir nevi kutsala dönüş şeklinde anlaşılan bu dönüşüm, yeni inanç tarzlarının, anlayış ve yaşam biçimlerinin ortaya çıkmasını da tetiklemiştir.

1.2. Yeni Çağ İnançları

Dini ve ruhsal yönelimin görüldüğü özellikle altmış ve yetmişli yıllardan sonraki dönem, büyük uyanış, yeni dinsel bilinçlilik, dinin yeniden kuruluşu, Tanrının geri dönüşü gibi nitelemelerle adlandırılmıştır.¹⁹ Buna göre, özellikle ABD gibi yoğun göç alan toplumlarda altmışlı yıllardan bu yana dinsel ve ruhsal temalar, doğulu dinler, mistik inançlar, büyüsel eğilimler, paganist akımlar tarzında çok yönlü görünmeye başlamıştır.²⁰ Bu ilgi hem geleneksel büyük dinlere yönelik şekilde, hem de maneviyat/ruhsallık tarzları olarak ortaya çıkmıştır. Yani sadece İslam, Hıristiyanlık, Budizm gibi büyük dinlere değil aynı zamanda büyüsel eğilimlere, mistik ve ruhsal öğretilere, yeni dinsel tarzlara ilgi artmıştır.²¹ Yeni dini hareketler, yeni inanç biçimlerinin geleneksel büyük dini öğretilerle çeşitli biçimlerde problem yaşayan, onların yüklediği sorumlulukları almak istemeyen, kurumsal dini yapıların teolojik mirasını reddeden, özellikle tarihsel hafızada biriken önyargı ve etkilerden arınmak isteyen çevrelerde karşılık bulmaktadır. Bu tarz inanç biçimlerinin arayış içinde olan, gelişimsel özelliklerin de etkisiyle yer yer çevresel yapılarla çatışma ve gerilimler yaşayan, geleneksel mirası özümsemekte zorlanan, kişilik ve kimlik inşasında gerginleşen, kendi değerlerine yabancılaşmış kesimlerin ilgisini çekmektedir.²² Bu kesimin önemli bir bölümünün gençlerden oluştuğu da görülmektedir.

İlkin Avrupa ve Amerika'da ortaya çıkan, gençler arasında rağbet görmeye başlayan²³, bir kısmı Hıristiyanlığın kendi içinden doğan, bir kısmı ise özellikle Uzak Doğu dünyasının mistik eğilimlerinden, çeşitli bilimsel ve felsefi öğretilerden beslenen *Yeni Çağ Hareketleri*, *Yeni Dini Hareketler*, *Yeni Sosyal Hareketler*, *Milenyum Tarikatları* ya da *Yeni Çağ İnanışları* şeklinde adlandırılan inanç biçimleri²⁴ arasında *Hare Krishna*, *Tanrı'nın Çocukları*, *Moonculuk*, *Transandantal Meditasyon*, *Scientology*, *Neopaganizm*, *Neosufizm*, *Satanizm* ve *Teosofi* gibi akımların olduğu değerlendirilmektedir.²⁵ Yeni bir hayat tarzı ve toplum talebine sahip farklı kolektif oluşumlar olarak ifade edilebilecek olan bu hareketler bağlılarına, bir kimlik duygusu, ruhsal ve felsefi bir dünya görüşü kazandırmakta, kendi bireysel tercihlerine göre bir maneviyat inşa etme imkanı sağlamakta, aşkın bilgi, ruhsal dinginlik ve iç huzura erme, kendi öz benliğini ortaya çıkarıp manevi olgunluğa erişme gibi farklı bir hayat tarzı sunmaktadır.²⁶

James ve Marcia Rudin, çağdaş yeni dini hareketlerin, Roma Katolik Kilisesi, Mormon Kilisesi veya geçmişteki diğer "yeni dini hareketler" gibi olmadıklarını ifade ettikten sonra onların önceki dini kültürlerden ve yerleşik dinlerden ayrılarak farklı özellikler sergilediklerini

15 Necmi Karşlı, "Üniversite Öğrencilerinde Hayatın Anlamı ve Dindarlık İlişkisi", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 48 (2020), 197.

16 Büyük, *Hayatın Anlamı Bağlamında Teizm & Ateizm*, 21.

17 Büyük, *Hayatın Anlamı Bağlamında Teizm & Ateizm*, 34.

18 Ahmet Çakmak, *Din Eğitiminde Hayatı Anlamlandırma* (Ankara: Pegem Akademi, 2020), 37.

19 M. Ali Kirman, "Sekülerleşme Perspektifinden İnsan-Din İlişkisinin Dünü, Bugünü ve Geleceği", *Dinler tarihi araştırmaları VI*, 2008, 292-301; Mustafa Tekin, "Seküler Toplumlarda Kutsal Arayışları: Geç Modern Dönemde Büyü-Din İlişkisinin Sosyolojik Analizi", *İÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/1 (2010), 195-210.

20 M. Pike Sarah, *New Age and Neopagan Religions in America* (New York: Columbia University Press, 2004), 67-75.

21 Tekin, "Seküler Toplumlarda Kutsal Arayışları: Geç Modern Dönemde Büyü-Din İlişkisinin Sosyolojik Analizi", 197.

22 Ali Köse, *Milenyum Tarikatları/Batı'da Yeni Dini Akımlar* (İstanbul: Truva Yayınları, 2006).

23 Mustafa Arslan, "Değişim Sürecinde Yeni Dindarlık Formları: 'Yeni Çağ İnanışları Örneği'", *Değerler Eğitimi Dergisi* 4/11 (2006), 10.

24 George D. Chrystides, "Defining the new age", *Handbook of New Age*, ed. Daren Kemp - James R. Lewis (Leiden & Boston: Brill, 2007), 5-24.

25 Köse, *Milenyum Tarikatları/Batı'da Yeni Dini Akımlar*.

26 Arslan, "Değişim Sürecinde Yeni Dindarlık Formları: 'Yeni Çağ İnanışları Örneği'", 14; Wouter J. Hanegraaff, "New Age Religion and Secularization", *Numen* 47/3 (2000), 307.

belirtmektedir. Onlara göre bu temel farklılıklar, yeni dini hareketleri hem tür hem de derece olarak farklı kılmakta ve benzersiz bir olgu haline getirmektedir.²⁷ Buna göre yeni dini hareketlerin on dört özelliği bulunmaktadır:

1. Üyeler, Mesih olduğuna ve her şeye güç yetirebileceğine inandıkları bir lidere tam bağlılık yemini ederler. Lider, günlük hayatın kurallarını belirler, doktrinleri veya "doğruları" ilan eder, ancak genellikle lider ve onun "iç/yakın çevresi" kurallardan veya yasaklardan muaftır.
2. Rasyonel düşünce tavsiye edilmez veya bazen yasaklanır. Genellikle tüm vurgu, sezgiye veya duygusal deneyime dayandırılır. Takipçi şüphe belirtileri gösteriyorsa, hatanın fikirlerde değil kendi içinde olduğu hissettirilir ve bu şüphe yüzünden yoğun bir suçluluk hissetmesi sağlanır.
3. Hareketin üye kazanma teknikleri genellikle aldatıcıdır. Potansiyel takipçiye neye bulaştığı ve ondan neyin isteneceği genellikle söylenmez.
4. Hareket, takipçisini psikolojik olarak zayıflatır ve sorunlarının ancak grup tarafından çözülebileceğine inandırır. Hareket, takipçinin geçmişteki bütün psikolojik destek sistemlerini baltalar; diğer bütün terapi yöntemlerinden, psikologlardan veya psikiyatristlerden, dini inançlardan veya ebeveynlerden ve arkadaşlardan alınan yardım itibarsızlaştırılır ve sonunda tamamen yasaklanır.
5. Hareketler, suçu kendi lehlerine manipüle ederler. Mürid, grubun "fiziksel veya metaforik olarak kimin yaşama veya ölme hakkına sahip olduğunu" belirleme, "varlığı/zenginliği dağıtma" gücüne sahip olduğuna inanır.
6. Hareket mensupları, dış dünyadan tecrit edilmiştir. Onlara dış dünyanın kötü ve şeytani olduğu ve kurtuluşun ancak grupta kalarak ve diğer her şeyden vazgeçerek kazanılabileceği öğretilmiştir.
7. Hareket veya lideri, mürid için her türlü kariyer veya yaşam kararını verir. Hareketler, eşlerin seçimi ve çocuk doğurup doğurmayacağına varıncaya kadar müridin kişisel yaşamının her yönünü belirler.
8. Bazı tarikatlar, idealist üyeleri çekmek için toplumu iyileştirme, para toplama ve fakirlere yardım etme vb. sözler verirler. Bununla birlikte, enerjileri toplumu iyileştirmeye değil, grubun refahını artırmaya yönlendirilir.
9. Takipçiler, genellikle grup için tam zamanlı çalışır. Çok uzun saatler boyunca, az ücret karşılığında veya ücretsiz olarak çalışırlar.
10. Kültler genellikle eş, çocuk ve aileye karşıdır. Aileler genellikle kasıtlı olarak parçalanır, üyeler, grubu onaylamayan eşlerinden vazgeçmeye zorlanır.
11. Üyelerin çoğu dünyanın sonunun geldiğine ve kendilerinin "seçilmiş" bir grubun üyeleri olduklarına inandırılırlar.
12. Bu grupların çoğu, "amaçlar, araçları haklı çıkarır" felsefesine sahiptir. Amaçlar, kurtuluş ve iyinin kötüyü karşı zaferi çok önemli olduğu için her türlü aracın kullanılmasına izin verir ve meşrulaştırır. Biri tarikat üyeleri için, diğeri dış dünya için olmak üzere çifte bir hakikat standardı geliştirilir.
13. Kültler genellikle bir gizlilik ve gizleme sahiptirler.
14. Sıklıkla bir şiddet havası veya potansiyel şiddet söz konusudur.²⁸

Yeni çağ inançları, yalnızca psikolojik açıdan değil, aynı zamanda sosyoloji ve din konulu araştırmalarda da önemli bir yer işgal etmektedir. Farklı disiplinlerden bilim insanları, bu hareketlere katılan, üye olarak kalan veya ayrılan ve katılımlarının onlarda bıraktığı izleri taşıdığı iddia edenlerin bedensel, zihinsel ve duygusal durumlarını hala canlı bir şekilde incelemektedirler. Araştırmalarda yeni çağ inançları hakkında en sık gündeme gelen konulardan ilki kimlerin yeni çağ ideallerine, inançlarına ve uygulamalarına ilgi duyduğudur. Genel olarak psikoloji alanında yeni dini hareketler üzerine gerçekleştirilen çalışmalarda ele alınan konular ve cevap aranılan sorular şunlardır: Genç yetişkinleri geleneksel ve saygın bir dini inanç topluluğunu terk ederek alımsız bir ideolojiyi ve yaşam tarzını benimsemeye iten etkenler ve güdüler hangileridir? Yeni çağ inançlarına eğilimli bir kişilik yapısı ya da bireyleri bu tür gruplara üye olmaya teşvik eden belirli bir mizaç ve tutum yapısı söz konusu olabilir mi? Bireylerin bu gruplara üye olmasında hangi biyolojik, psikolojik ya da sosyal ihtiyaçlar rol oynamaktadır? Bu ihtiyaçlar, herhangi bir toplumda veya eğitim sisteminde geçirilen normal sosyalleşme veya kültürlenme ile karşılanabilir mi? Bireyler bu gruplara kendi özgür iradeleri ile mi katılırlar, yoksa özgür tercihlerini etkileyecek ciddi bir psikolojik baskı altında mı kalıyorlar? Marjinal bir dini gruba girmek, çözülmemiş psikolojik sorunların belirtisi midir? Katı ve sıkı bir şekilde kontrol edilen bir komünal rejimin üyelerinin refahı üzerinde ne gibi etkileri olabilir? İdeoloji ve yaşam tarzındaki köklü değişiklik, kişinin zihinsel ve duygusal gelişimi için faydalı mı, yoksa zararlı mıdır?

Yeni dini hareketleri inceleyen psikologlar, yukarıdaki sorular ekseninde bu tür hareketlere katılan bireylerin profilini çıkarırken kişilik yapısı ve gelişimi²⁹, insani güdülerin sınıflandırılması ve çeşitli karakter tipolojilerinin belirlenmesi³⁰, bilinçdışı süreçler, çatışmalar, kaygı ve savunma mekanizmaları ve intrapsişik olaylar³¹ vb. unsurların çoğunu kullanmışlardır. Araştırmaların ortak vurgusu, yeni dini hareketlere katılımın psikolojik sebeplerinin kolay belirlenemeyeceğidir. Bununla birlikte genel olarak, bazı faktörler belirlenmiş ve bu faktörlerin bazı kombinasyonlarının, kişiyi alternatif bir yaşam tarzı aramaya yöneltebileceği ve/veya onu yeni dini hareketlerin etkilerine açık hale getirebileceği varsayılmıştır. Bu faktörleri aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür:

27 A. James Rudin - Marcia R. Rudin, *Prison or Paradise? the New Religious Cults* (Philadelphia: Fortress Press, 1980), 20.

28 Rudin - Rudin, *Prison or Paradise? The New Religious Cults*, 20-26; Maurice K. Temerlin - Jane W. Temerlin, "Psychotherapy Cults: An Iatrogenic Perversion," *Psychotherapy: Theory, Research & Practice* 19/2 (1982), 134; Özlem Uluç, *Yeni Dini Hareketler* (İstanbul: Yarı Yayınları, 2012), 122-123.

29 James T. Richardson, "Clinical and personality assessment of participants in new religions," *The International Journal for the Psychology of Religion* 5/3 (1995), 145-170; Raymond F. Paloutzian vd., "Religious Conversion and Personality Change," *Journal of Personality* 67/6 (1999), 1047-1079.

30 Eugene V. Gallagher, *The New Religious Movements Experience in America* (Westport/Connecticut: Greenwood Press, 2004); John A. Saliba, *Understanding New Religious Movements* (Walnut Creek, CA: AltaMira Press, 2003); Elisabeth Arweck, *Researching New Religious Movements: Responses and Redefinitions* (London & New York: Routledge, 2006).

31 Lawrence Lilliston - Gary Shephern, "New religious movements and mental health," *New Religious Movements: Challenge and Response*, ed. Bryan R. Wilson - Jamie Cresswell (London & New York: Routledge, 1999), 123-140.

1.2.1. Yoksunluk

Yeni dini hareketlere katılımın sebeplerini açıklamaya ilişkin yaygın açıklamalardan ilki, bazı ihtiyaçların karşılanıp karşılanmadığı olgusuna odaklanan yoksunluk teorisidir. Bu ihtiyaçlar, ekonomik, sosyal, organizmik, psikik, etik ve manevi yoksunluk olarak ifade edilmektedir.³² Bu teori, dine ya da inanca işlevsel açıdan yaklaşmaktadır. Bu açıdan dini hareketler, bireylerin ekonomik, sosyal ya da güvenlik, aidiyet, duygusal destek ve yeni sorunlarla başa çıkmada yardımcı olmak vb. psikolojik bazı gereksinimlerini karşılamaktadır. Genel olarak yeni dini hareketlere katılanlar, prestij, güç, statü ve sosyal katılım fırsatı elde edememiş³³ ve toplumun değerleri ve adetleriyle uyumsuz bir sosyalleşme sürecinden geçmiş bireyler olarak nitelendirilmektedir.³⁴ Kişinin doğduğu kültürle bu sancılı tanışması, aile içindeki güvensizlik, gerginlik ve çatışma, uygun olmayan eğitim ve ailenin dini uygulamaları bağlamındaki hoş olmayan deneyimler gibi çeşitli faktörlerin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

1.2.2. Yabancılaşma

Yabancılaşma, bireyin kendisi, diğer insanlar ve özel olarak eşya genel olarak ise dünya ile arasına mesafe koyması anlamında kullanılmaktadır.³⁵ Bireyin akrabaları, ailesine veya topluma aidiyet geliştirememesine ve onlarla sıcak ilişkiler kuramamasına neden olan bir duygudur. Düşük benlik saygısı, birincil ilişkilerin eksikliği, kişisel başarısızlık ve memnuniyetsizlik, yabancılaşma ile bağlantılı olan ana unsurlardır. Yeni dini hareketlerin sunduğu ikame bir ailenin kabulü, topyekün bağlılık talebi ve toplumun geri kalanından ayrılığı vurgulayan farklı bir sosyokültürel ortam, bireyin kendi kültürünü kısmen veya tamamen reddetmesini sağlamaktadır. Bu açıdan yeni dini hareketler, köklerini zaten kaybetmiş veya ciddi şekilde sorgulayan bir bireye basitçe yeni alternatifler sunmaktadırlar.

1.2.3. Kimlik Arayışı

Yeni dini hareketler, üyelerini bir kimlik dönüşümü sürecinden geçmeye teşvik ederler veya bazen bunu zorunlu kılarlar. Bu ise yeni isimler edinmenin yanı sıra yeni inançlar ve yaşam tarzları benimsemeyi gerektirebilmektedir. Bu durum, özellikle yeni inançlar ve uygulamalar yetiştirilme tarzları, kültürel geçmişleri veya önceki dini inançlarla bağdaşmadığında mevcut kimlikle çatışma halinin de ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir. Bu noktada zihinsel bir dönüşüm yaşamakta olan bireylere yeni dini hareketler, sağladıkları sosyal ve manevi destek sayesinde yardımcı olmaktadır. Yeni üyelere grup içinde belirli roller veya sorumluluklar verilerek gruba bağlılığın artırılması sağlanmakta ve bunlar bireysel ya da sosyal kimliklerinin ayrılmaz bir parçası haline gelebilmektedir.³⁶

1.2.4. Dini Eğilimler ve Maneviyat Arayışı

İnsanların bazı kararları almalarında dini ve felsefi konulara olan ilgileri belirgin bir etkidir. Felsefi ve dini inançlarda yer alan öğretilerin etkisiyle dünyanın kurtuluşu ihtiyacı olduğunu ve bir felaketten kaçınmak için bir şeyler yapılması gerektiğini hisseden bireyler, yeni dini hareketlere katılarak insanların farkındalık düzeylerini artırma gayreti içerisinde girmektedirler. Çoğunlukla dini geleneklere paralel ve bazen de alternatif olarak ortaya çıkan bazı tarikat ve yeni dini hareketlerin temelinde insandaki bu farkındalık önemli rol oynamaktadır. Duyu organları ve aklın, hakikatin anlaşılmasında yeterli olmadığı düşüncesinden hareketle bu insanlar, arayışlarını metafizik âleme yöneltmişlerdir.³⁷

1.2.5. Genel Kriz Hali

Yapılan çalışmalarda yeni dini hareketlere mensup olanların marjinal inançları ve yaşam tarzını benimsemeden önce sıklıkla psikolojik sıkıntı veya bazı önemli patolojilerden muzdarip oldukları tespit edilmiştir.³⁸ Bu sıkıntıların başında ise "kimlik karmaşası, aile üyelerinden yabancılaşma, zayıf kültürel, dini ve topluluk bağları ve güçsüzlük ya da çaresizlik hissi" gelmektedir.³⁹ Talihsizlik veya başarısızlıklar, aile yaşamının sarsılması ya da dağılması, sosyal veya ekonomik beklentilerin karşılıksız kalması veya yakın bir akraba veya arkadaşın kaybedilmesinin meydana getirdiği boşluk duygusundan kurtulabilmek için çok sayıda birey sorunlara farklı çözümler aramaktadır.⁴⁰

1.2.6. Bağımlılık

Yeni dini hareketlere bağlanmanın arka planındaki ilginç psikolojik özelliklerinden biri de genellikle üyeler tarafından gösterilen her şeyi kucaklayan coşku ve bağlılık halidir. Bu tür grupların üyelerinin üye olmayı ve buna rağmen dengeli bir sosyal ve iş hayatını sürdürmeyi zor buldukları sıklıkla görülmektedir. Bu sebeple insanlar, ilgi çekici bir grup ve inanç sistemi bulduklarında, bu onlara yaşamları için tamamen yeni bir odak noktası sağlayabilmektedir. Bu psikolojik durumun bir parçası olarak, grubun liderlerine aşırı bağımlı hale gelebilmektedirler.⁴¹

32 Charles Young Glock, "The Role of Deprivation in the Origin and Evaluation of Religious Groups", *Cults in Context: Readings in the Study of New Religious Movements*, ed. Lorne Dawson (Toronto: Canadian Scholars' Press, 1996), 150–151; Ali Köse, "Din Değiştirmenin Psiko-Sosyolojik Nedenleri", *Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri*, ed. Ömer Faruk Harman (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2004), 412–413; Muhammed Kızılgeçit - Aytaç Ören, "Psychological Reasons of Participation to New Religious Movements: Quest of the Individual or Success of the Movement?", *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 51 (2019), 450.

33 Glock, "The Role of Deprivation in the Origin and Evaluation of Religious Groups", 150.

34 John A. Saliba, *Understanding New Religious Movements* (Walnut Creek, CA: AltaMira Press, 2003), 81.

35 Faruk Karaca, *Yabancılaşma ve Din: Dinsel Yabancılaşmanın Sosyal Psikolojik Analizi* (İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2014), 34.

36 L. Astakhova vd., "Destructiveness as a disfunction of religious identity: a comment on the methodology of research into new religious movements", *World Applied Sciences Journal* 20/1 (2012), 10; Federico Squarcini, "In search of identity within the hare krishna movement: memory, oblivion and thought style", *Social Compass* 47/2 (2000), 255; Jessica Pratezina, "Alternative Religion Kids: Spiritual and Cultural Identity Among Children and Youth Involved with New Religious Movements", *International Journal of Children's Spirituality* 24/1 (2019), 80.

37 Mustafa Ulu, "Mistisizm ve Tasavvuf Psikolojisi", *Din Psikolojisi*, ed. Muammer Cengil - Nevzat Gencer (İstanbul: Lisans Yayınları, 2021), 179.

38 Marc Galanter, "Charismatic religious sects and psychiatry: an overview", *American Journal of Psychiatry* 139/12 (1982), 1539; Sussan Namini - Sebastian Murken, "Self-chosen Involvement in new religious movements (NRMs): well-being and mental health from a longitudinal perspective", *Mental Health, Religion & Culture* 12/6 (2009), 565; Dominiek Coates, "The effect of new religious movement affiliation and disaffiliation on reflexivity and sense of self", *Journal for the Scientific Study of Religion* 52/4 (2013), 793; Jodi Aronoff vd., "Are Cultic Environments Psychologically Harmful?", *Clinical Psychology Review* 20/1 (2000), 95; Stuart A. Wright, "Reconceptualizing cult coercion and withdrawal: a comparative analysis of divorce and apostasy", *Social Forces* 70/1 (1991), 125–126.

39 Eagan Hunter, "Adolescent Attraction to Cults", *Adolescence* 33/131 (1998), 709–714.

40 Saliba, *Understanding New Religious Movements*, 89.

41 Paul Oliver, *New Religious Movements: A Guide for the Perplexed* (London; New York: Continuum, 2012), 133.

2. YÖNTEM

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli benimsenmiştir. Bu modelde iki ve daha çok sayıdaki değişken arasındaki birlikte değişimin varlığının ve/veya derecesinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.⁴²

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2022–2023 eğitim-öğretim yılında Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada Şubat 2023 depremleri sonrasında üniversitelerin uzaktan eğitime geçmesi sebebiyle tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun/kolayda örnekleme yöntemi⁴³ ile belirlenen katılımcılardan online olarak veri toplanmıştır. Örneklem büyüklüğü hesaplanırken, büyüklüğü belli olan evrenler için kullanılan $[n = Nt^2pq/d^2(N-1) + t^2pq]$ formülü kullanılmıştır. Formüle göre örneklem sayısı 390 olarak hesaplanmışsa da çalışmaya 732 öğrenci katılmıştır.

Fakültede öğrenim gören öğrenci sayısının yaklaşık olarak 2200 olduğu dikkate alındığında evren-örneklem ilişkisi %33,27'dir. Örneklemin cinsiyet değişkenine göre dağılımına bakıldığında kadınların oranının %78,8 ($n = 577$); erkeklerin oranının ise %21,2 ($n = 155$) olduğu görülmektedir. Bu oranlar fakültedeki güncel durumu yansıtmaktadır. Zira fakültede kadın ve erkek öğrencilerin sayısında kadınların lehine büyük bir üstünlük bulunmaktadır. Örneklemin yaş ortalaması 23,56 ($sd = 5,591$) olarak belirlenmiştir. Yaş aralığı ise en düşük 18; en yüksek 58'tir. Örneklemin sınıf dağılımları birbirine yakın olmakla beraber Hazırlık sınıfı %23,6 ($n = 173$); birinci sınıf %17,8 ($n = 130$); ikinci sınıf %18,9 ($n = 138$); üçüncü sınıf %23,1 ($n = 169$) ve dördüncü sınıf %16,7 ($n = 122$) şeklinde bir sonuç elde edilmiştir. Örneklemin sınıflara göre dağılımının homojen olmasına özen gösterilmiştir.

2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.1. Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği

Aydın, Kaya ve Peker⁴⁴ tarafından geliştirilen ölçek, 11 olumlu ve 6 olumsuz olmak üzere toplam 17 maddeden ve "Hayatın Anlam ve Amacı" ile "Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu" olarak adlandırılan 2 faktörden oluşmaktadır. 5'li Likert şeklinde derecelendirilen ölçekten en düşük 17, en yüksek 85 puan alınabilmektedir.

Ölçeğin puan ortalaması 69,43 ve standart sapması 11,55'tir. Ayrıca ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ,93'tür.⁴⁵ Bu çalışmada ise ölçeğin toplam güvenilirlik katsayısı ,90; ortalaması 65,99 ve standart sapması da 11,580 olarak belirlenmiştir. Faktör bazlı olarak incelendiğinde "Hayatın Anlam ve Amacı" faktörü ,86 ($x = 44,00$; $sd = 7,16$) ve "Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu" faktörü de ,85 ($x = 21,99$; $sd = 5,71$) Cronbach Alpha katsayısına sahiptir. Orijinal çalışmada ise bu değerler sırasıyla ,81 ve ,91 olarak ifade edilmektedir.⁴⁶

2.2.2. Yeni Çağ İnançları Ölçeği

Ölçek, Kaya ve Aydın⁴⁷ tarafından geliştirilmiştir. Tamamı olumlu ifadeleri içeren 20 maddeden ve "Eski Halk İnançları ve Geleceği Tahmin Etme", "Ruhçuluk ve Psişik Güçler" ve "İyileştirici Nesne ve Yöntemler" şeklinde isimlendirilen 3 faktörden oluşmaktadır. 5'li Likert tarzında geliştirilen ölçekten alınabilecek en düşük puan 20 iken en yüksek puan 100'dür. Ölçekten elde edilen yüksek puan, yüksek yeni çağ inanç düzeyine, düşük puan ise düşük yeni çağ inanç düzeyine işaret etmektedir.

Ölçeğin puan ortalaması 45,50; standart sapması ise 14,20'dir.⁴⁸ Ayrıca ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ,90 iken⁴⁹ bu araştırmada da ,90 olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte ölçeğin ortalaması 33,08; standart sapması da 11,726'dır. Faktörler incelendiğinde ise "Eski Halk İnançları ve Geleceği Tahmin Etme" faktörünün ,86 ($x = 12,25$; $sd = 4,91$); "Ruhçuluk ve Psişik Güçler" faktörünün ,81 ($x = 14,45$; $sd = 5,92$) ve "İyileştirici Nesne ve Yöntemler" faktörünün de ,68 ($x = 6,38$; $sd = 2,86$) Cronbach Alpha katsayısına sahip olduğu görülmektedir.

2.2.3. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların cinsiyet, yaş ve sınıf gibi demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen bir form kullanılmıştır.

2.3. Uygulama

Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için öncelikle ERÜ Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'na başvurulmuş ve kurulun July 25, 2023 tarih ve 270 sayılı kararı ile gerekli yasal izinler alınmıştır. Ayrıca katılımcılara çalışma hakkında gerekli bilgiler verilmiş ve anket uygulaması, online olarak Google Formlar üzerinden gönüllü öğrencilerle gerçekleştirilmiştir.

2.4. İşlem

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 27 programı kullanılmıştır. Verilerin işlenmesinde ilk olarak ölçeklerde yer alan ters kodlanan maddelerin değerleri değiştirilmiştir. Sonrasında veriler, Outleir Analizi ile incelenmiş ve uç değer taşıdığı belirlenen 6 form değerlendirmeye alınmamıştır. Daha sonra her ölçek için ayrı ayrı madde ortalamaları alınarak faktör yapıları oluşturulmuştur. Sonrasında parametrik testlerin gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan normallik testi gerçekleştirilmiş ve gerek ölçek toplamlarında gerekse alt faktörlerde basıklık ve çarpıklık değerlerinin ve katsayıların normal dağılımı gösteren -1,96 ile +1,96 arasında olduğu görülmüştür.⁵⁰ Bu işlemin ardın-

42 Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler* (Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2002), 81.

43 Aysel Aziz, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri* (Ankara: Nobel Yayıncılık, 2014), 54.

44 "Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 38 (2015), 39–55.

45 Aydın vd., "Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", 49.

46 Aydın vd., "Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", 51.

47 Mevlüt Kaya - Cüneyd Aydın, "Yeni Çağ İnanışları Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 35 (2013), 5–19.

48 Kaya - Aydın, "Yeni Çağ İnanışları Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", 12.

49 Kaya - Aydın, "Yeni Çağ İnanışları Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", 6.

50 Abdullah Can, *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi* (Ankara: Pegem Akademi, 2019), 85.

dan betimsel istatistik tekniklerinden frekans ve betimsel analizlerle birlikte ortalama ve standart sapma değerleri; çıkarımsal istatistik tekniklerinden Bağımsız Örneklem t-Testi; Tek Yön ANOVA; Korelasyon ve Regresyon Analizleri kullanılmıştır. Verilerin analizinde 0,05 anlamlılık düzeyi esas alınmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde önce betimsel analiz verilerine ardından ise çıkarımsal analizler kullanılarak elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

3.1. Betimsel İstatistik Analizi Bulguları

Betimsel istatistik analizlerinde örneklem sayısı, ölçeklerden elde edilen minimum ve maksimum değerler, ortalama puanlar ve standart sapma değerlerine yer verilmektedir.

Tablo 1'de görüldüğü gibi *Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği*'nde katılımcılar, *Hayatın Anlam ve Amacı* faktöründe daha yüksek bir ortalama elde etmişlerdir ($m = 3,99$; $sd = ,651$). *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu* faktörünün ortalaması ise 3,67 seviyesindedir ($sd = ,951$). Ölçek genelinde ise 3,88 oranında bir ortalama ile ,681 oranında standart sapma değeri elde edilmiştir. *Yeni Çağ İnançları Ölçeği* açısından da en yüksek ortalama *İyileştirici Nesne ve Yöntemler* faktörüne aittir ($m = 2,13$; $sd = ,953$). Bunu *Ruhçuluk ve Psikik Güçler* faktörü izlemektedir ($m = 1,80$; $sd = ,740$). En düşük ortalama ise *Eski Halk İnançları ve Geleceği Tahmin Etme* faktöründe tespit edilmiştir ($m = 1,36$; $sd = ,546$). Ölçek genelinde ise ortalama 1,654 ve standart sapma değeri ,586 olarak belirlenmiştir.

3.2. Çıkarımsal İstatistik Analizi Bulguları

3.2.1. Bağımsız Örneklem t-Testi

Katılımcıların cinsiyetlerine göre gerek ölçek geneli gerekse alt faktörler açısından bir farklılaşmanın meydana gelip gelmediğinin incelenmesi için Bağımsız Örneklem t-Testi gerçekleştirilmiş ve sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir. Testin varsayımlarının karşılanıp karşılanmadığının anlaşılması için Levene testi gerçekleştirilmiş ve *Hayatın Anlam ve Amacı*, *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu* faktörleri, *Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği Toplam Puanı* ile *Eski Halk İnançları ve Geleceği Tahmin Etme* faktöründe varyansların eşit dağılmadığı; diğer faktörlerde ise eşit dağıldığı belirlenmiştir.

Tablo 2'ye göre *Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği*'nin toplam puanı ile alt faktörleri arasında cinsiyetler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma meydana gelmiştir. Buna göre *Hayatın Anlam ve Amacı* faktöründe kadınların ortalama puanları ($m = 4,030$; $sd = ,603$) erkeklerin ortalama puanlarından ($m = 3,887$; $sd = ,797$) anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($t = 2,076$; $p < ,05$). *Hayatın Anlamsızlığı ve*

Değişkenler	n	Minimum	Maximum	Ort.	Sd.
Hayatın Anlam ve Amacı	732	1,00	5,00	3,99	,651
Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu		1,00	5,00	3,67	,951
<i>Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği Toplam Puanı</i>		1,12	5,00	3,88	,681
Eski Halk İnançları ve Geleceği Tahmin Etme		1,00	5,00	1,36	,546
Ruhçuluk ve Psikik Güçler		1,00	5,00	1,80	,740
İyileştirici Nesne ve Yöntemler		1,00	5,00	2,13	,953
<i>Yeni Çağ İnançları Ölçeği Toplam Puanı</i>		1,00	4,80	1,654	,586

Değişkenler	N	Cinsiyet	Ort.	Sd.	t	p
Hayatın Anlam ve Amacı	577	Kadın	4,030	,603	2,076	,039*
	155	Erkek	3,887	,797		
Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu	577	Kadın	3,709	,922	2,252	,025*
	155	Erkek	3,502	1,040		
<i>Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği Toplam Puanı</i>	577	Kadın	3,917	,640	2,366	0,19*
	155	Erkek	3,751	,804		
Eski Halk İnançları ve Geleceği Tahmin Etme	577	Kadın	1,345	,498	-1,223	,223
	155	Erkek	1,418	,693		
Ruhçuluk ve Psikik Güçler	577	Kadın	1,780	,737	-1,905	,050*
	155	Erkek	1,907	,744		
İyileştirici Nesne ve Yöntemler	577	Kadın	2,103	,949	-1,328	,185
	155	Erkek	2,217	,962		
<i>Yeni Çağ İnançları Ölçeği Toplam Puanı</i>	577	Kadın	1,633	,563	-1,904	,050*
	155	Erkek	1,734	,661		

Amaç Yoksunluğu faktöründe de kadınların ortalaması ($m=3,709$; $sd=,922$) erkeklerin ortalamasından ($m=3,502$; $sd=1,040$) daha yüksektir ($t=2,252$; $p < ,05$). Ölçek geneli açısından sonuçlar değerlendirildiğinde ise yine kadınların ortalamasının ($m=3,917$; $sd=,640$) erkeklerin ortalamasından ($m=3,751$; $sd=,804$) t değeri 2,366 ve p değeri ,019 düzeyinde farklılaştığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre *Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği* açısından kadınlar, hayatta bir anlam ve amaca sahip olmak, üretmek, hayata anlam yüklemek, umutlu olmak, mücadele etmek ve hedeflerine ulaşmak gibi insan hayatını anlamlı hale getirebilecek konularda erkeklerden daha başarılı gözükümlüdürler.

Yeni Çağ İnançları Ölçeği'nin Eski Halk İnançları ve Geleceği Tahmin Etme ve İyileştirici Nesne ve Yöntemler faktörlerinde erkek katılımcılar daha yüksek ortalamalar elde etmiş olsalar da istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma meydana gelmemiştir. Ancak ölçeğin *Ruhçuluk ve Psişik Güçler* faktöründe erkeklerin ortalaması ($m=1,907$; $sd=,744$) kadınların ortalamasından ($m=1,780$; $sd=,737$) anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($t=-1,905$; $p < ,05$). Bu sonuca göre erkek katılımcılar, düşünce gücü ya da manevi bir güç ile fiziki bir varlığı etkileme ve ruhsal hayata dair çeşitli durumlarda kadınlardan farklı düşünmektedirler. Ölçeğin toplam puanı açısından da erkekler ($m=1,734$; $sd=,661$), kadınlardan ($m=1,633$; $sd=,563$) anlamlı bir şekilde daha yüksek ortalama elde etmişlerdir ($t=-1,904$; $p < ,05$). Bu sonuç, yeni çağ inançlarına inanmaya erkeklerin daha eğilimli ya da yatkın olduklarını göstermektedir.

3.2.2. Korelasyon Analizi

Tablo 3'te yer alan verilere göre analiz sonucunda en güçlü ilişki *Hayatın Anlam ve Amacı* faktörü ile *Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği* toplam puanı arasında ($r=,922$; $p=,000$) pozitif yönlü ve yüksek düzeyli olarak gerçekleşmiştir. En düşük ilişki ise *Ruhçuluk ve Psişik Güçler* faktörü ile *Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği* toplam puanı arasındaki ($r=-,088$; $p=,017$) negatif yönlü korelasyonda gözlenmiştir.

Hayatın Anlam ve Amacı faktörü ile *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu* faktörü arasında ($r=,616$; $p=,000$) pozitif ve orta düzeyli bir ilişki; ölçek geneli ile de ($r=,922$; $p=,000$) pozitif ve yüksek bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Söz konusu faktörün *Yeni Çağ İnançları Ölçeği'nin geneli* ile ($r=-,125$; $p=,000$) ve bu ölçeğin *Eski Halk İnançları ve Geleceği Tahmin Etme* faktörü ile ($r=-,220$; $p=,000$) negatif ve düşük düzeyli bir ilişkisi bulunmaktadır. Bu sonuçtan yola çıkarak hayatta bir amaca sahip olan, üreten, mutlu olan ve hedeflerine ulaşmak için mücadele eden insanların burçlar, astroloji, fal vb. uygulamaları benimsemediklerini ve batıl inançlara yönelmediklerini ifade etmek mümkündür. *Hayatın Anlam ve Amacı* faktörünün her ne kadar istatistiksel olarak anlamlı olmasa da *Ruhçuluk ve Psişik Güçler ve İyileştirici Nesne ve Yöntemler* faktörleri ile de negatif bir ilişki içerisindedir.

Analizden elde edilen dikkat çekici sonuçlardan birisi de *Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu* faktörünün *Yeni Çağ İnançları Ölçeği'nin* gerek ölçek toplam puanı gerekse ölçeğin alt faktörleri ile negatif bir ilişki içerisinde olduğudur. Faktörün *Eski Halk İnançları ve Geleceği Tahmin Etme* ($r=-,201$; $p=,000$), *Ruhçuluk ve Psişik Güçler* ($r=-,127$; $p=,000$), *İyileştirici Nesne ve Yöntemler* ($r=-,132$; $p=,000$) ve ölçek toplam puanı ($r=-,180$; $p=,000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fakat düşük düzeyli bir ilişki bulunmaktadır. Bu sonuç, hayata anlam kazandıramayan, tükenmişlik hisseden, karamsar ve umutsuz bireylerin batıl inançlara, psişik inançlara, meditasyon, yoga ve hipnoz vb. uygulamalara yöneldiklerini göstermektedir.

Yeni Çağ İnançları Ölçeği'nin alt faktörleri arasında pozitif ve anlamlı korelasyonlar bulunmaktadır. Buna göre *Eski Halk İnançları ve Geleceği Tahmin Etme* faktörü, *Ruhçuluk ve Psişik Güçler* ile ($r=,611$; $p=,000$); *İyileştirici Nesne ve Yöntemler* ile ($r=,517$; $p=,000$) pozitif ve orta düzeyli; ölçek geneli ile ($r=,853$; $p=,000$) ise pozitif ve yüksek düzeyli bir korelasyona sahiptir. *Ruhçuluk ve Psişik Güçler* ile *İyileştirici Nesne ve Yöntemler* arasında da ($r=,595$; $p=,000$) pozitif ve orta düzeyli bir ilişki bulunmaktadır. Bu verileri *Yeni Çağ İnançları Ölçeği* açısından bütün faktörlerdeki artışın değerlerini olumlu etkilediğini ve onlarda da bir artışın meydana geleceğini ifade etmektedir.

Son olarak her iki ölçeğin toplam puanları üzerinden bir değerlendirme yapılacak olursa *Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği* ile *Yeni Çağ İnançları Ölçeği* arasında ($r=-,166$; $p=,000$) negatif ve düşük düzeyde ilişki olduğu anlaşılmaktadır. İlişkinin yönü birindeki artışın diğerini azaltacağını göstermektedir.

Tablo 3. Korelasyon Analizi							
Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7
1. Hayatın Anlam ve Amacı	-						
2. Hayatın Anlamsızlığı ve Amaç Yoksunluğu	,616 ,000	-					
3. Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği Toplam Puanı	,922 ,000	,874 ,000	-				
4. Eski Halk İnançları ve Geleceği Tahmin Etme	-,220 ,000	-,201 ,000	-,235 ,000	-			
5. Ruhçuluk ve Psişik Güçler	-,042 ,261	-,127 ,000	-,088 ,017	,611 ,000	-		
6. İyileştirici Nesne ve Yöntemler	-,048 ,193	-,132 ,000	-,095 ,010	,517 ,000	,595 ,000	-	
7. Yeni Çağ İnançları Ölçeği Toplam Puanı	-,125 ,000	-,180 ,000	-,166 ,000	,853 ,000	,906 ,000	,760 ,000	-

Tablo 4.
Regresyon Analizi

Değişkenler	Beta	t	p	r ²
Eski Halk İnançları ve Geleceği Tahmin Etme	-,294	-6,538	,000	,055
Ruhçuluk ve Psişik Güçler	-,081	-2,396	,017	,008
İyileştirici Nesne ve Yöntemler	-,068	-2,571	,010	,009
Yeni Çağ İnançları Ölçeği Toplam Puanı	-,193	-4,553	,000	,028

3.2.3. Regresyon Analizi

Yeni Çağ İnançları Ölçeği'nin ve alt faktörlerinin Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği'ndeki değişimi yordama gücünü belirlemek için regresyon analizi yapılmış ve analiz sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4'te görüldüğü gibi Eski Halk İnançları ve Geleceği Tahmin Etme ($\beta = -,294$; $p = ,000$); Ruhçuluk ve Psişik Güçler ($\beta = -,081$; $p = ,017$); İyileştirici Nesne ve Yöntemler faktörleri ($\beta = -,068$; $p = ,010$) ile Yeni Çağ İnançları Ölçeği Toplam Puanı ($\beta = -,193$; $p = ,000$), Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği ile istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir ilişki içerisindedir. Diğer bir deyişle, Eski Halk İnançları ve Geleceği Tahmin Etme, Ruhçuluk ve Psişik Güçler, İyileştirici Nesne ve Yöntemler ile Yeni Çağ İnançları Ölçeği Toplam Puanı arttığında Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği'nde azalma meydana gelmektedir. Bu faktörlerden en etkili olanı ise Eski Halk İnançları ve Geleceği Tahmin Etme'dir. Bu faktörde meydana gelen değişim Hayatın Anlam ve Amacını %5,5 oranında etkilemektedir. Diğer faktörler ise yaklaşık olarak %1'lik oranla aynı etkiyi meydana getirmektedirler. Ölçek geneline bakıldığında ise Yeni Çağ İnançlarının Hayatın Anlam ve Amacındaki değişimin yaklaşık olarak %3'ünü açıklayabildiği görülmektedir.

SONUÇ

İlahiyat fakültesi öğrencilerinde hayatın amacı ve anlamı ile yeni çağ inançları arasındaki ilişkiyi yoklamayı amaçlayan bu araştırmada katılımcılardan elde edilen veriler öncelikle demografik değişkenler bağlamında incelenmiş ardından çıkarımsal istatistik analizleriyle ilişkisel ve nedensel açıklamalar yapılmaya çalışılmıştır. Buna göre öğrenciler, Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği'nde hayatın anlam ve amacını ifade eden birinci faktörde yüksek bir ortalama elde etmişlerse de hayatın anlamsızlığı ve amaç yoksunluğunu kapsayan ikinci faktörde de yüksek bir ortalamaya sahip olmuşlardır. Görüldüğü gibi katılımcılar, bir taraftan yüksek bir anlam ve amaç perspektifi edinirken diğer taraftan bunun tersi yönde, yine yüksek bir anlamsızlık ve amaç yoksunluğu yönelimi sergilemişlerdir. Veriler, hayatın anlamı ve amacı açısından katılımcıların iki zıt kutupta kümelendiklerini ve bir karmaşa yaşadıklarını göstermektedir. Bu karmaşık durumun arkasında bir yandan İlahiyat eğitiminden kaynaklı sınırlıklar, diğer yandan pandemi ve deprem gibi olağanüstü koşulların beraberinde getirdiği problemler etkili olabilir. Nitekim araştırmalar örneğin pandemi koşullarının hayatın anlamına bakışı etkilediğini göstermektedir. Deprem vb. doğal afetlerin kişilerin anlam arayışlarında hem olumlu hem de olumsuz yönde etkide bulunduğu, bu tür olağanüstü durumların bireylerde bir yandan hayatın anlamını daha iyi kavramaya ya da hayata daha olumlu anlamlar yüklemeye, diğer yandan ise hayatın anlamsızlığı hissini oluşmasına yol açtığı bulgulanmıştır.⁵¹ Benzer şekilde, 1999 Marmara Depremi'nin dindar insanlarda bir taraftan inanç ve ibadet konusunda daha bilinçli tavırlar geliştirme şeklinde etki ettiği diğer taraftan ise tanrıyı sorumlu tutma, ona kızma ve yaşanan olumsuzlukları tanrının bir cezalandırması olarak görme gibi olumsuz dini başa çıkmaya yol açtığı görülmüştür.⁵² Meselenin yüksek din öğretimi boyutunun ise ayrıca araştırılması gerekmektedir.

Hayatın anlamına dair cinsiyet değişkeni bağlamında yapılan analizde gerek ölçek toplam puan gerekse alt faktörler ortalamalarında kadınların erkeklerden daha yüksek puanlara sahip oldukları görülmüştür. Araştırmanın ortaya koyduğu bu sonuca göre kadınlar, hayatı anlamlandırma konusunda daha başarılı gözükmektedir. Bununla birlikte hayatın anlam ve amacını konu edinen çalışmaların sonuçları cinsiyet değişkeni açısından farklılık göstermektedir. Bazı çalışmalarda erkekler, bazılarında ise kadınlar istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek ortalamalar elde etmişlerse de bazı çalışmalarda anlamlı bir farklılaşma elde edilmemiştir.⁵³ Bu durum, cinsiyet değişkeninin anlam arayışını etkileme ya da belirleme noktasında tek başına açıklayıcı bir faktör olmadığını göstermektedir. Nitekim farklı yaş gruplarında hayatın anlamına dair yapılan nitel ve nicel araştırmalarda anlam arayışının "kişilik yapısı", "öznel iyi oluş", "sağlık", "mutluluk", "umut", "huzur", "ebeveyn tutumları" gibi olgularla irtibatlı olduğu ifade edilmiştir.⁵⁴

Yeni Çağ İnançları açısından bakıldığında katılımcıların gerek ölçek toplam puan gerekse alt faktörler açısından düşük puanlar elde ettikleri anlaşılmıştır. Literatürde farklı fakülte öğrencilerinin katılımıyla gerçekleştirilen araştırmalarda da İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin yeni çağ inançlarına açıklık düzeylerinin diğerlerinden anlamlı derecede daha düşük olduğu tespit edilmiştir.⁵⁵ Bu durumu, İlahiyat eğitiminin geleneksel İslam eğitim mirasıyla ve özellikle Temel İslam Bilimlerinin müfredat ve öğretim süreciyle ilişkilendirmek mümkündür. İlahiyat eğitiminde Temel İslam Bilimlerinin söz konusu eğitimin ana akım geleneğini oluşturduğu bilinmektedir. Yeni Dini Hareketler ya da Yeni Çağ İnanışları gibi konuların Felsefe ve Din Bilimleri grubu derslerde daha çok haberdar olma düzeyinde yer almaktadır. Bu tür

51 Said Sami vd., "COVID-19 Sürecinde Gençlerde Hayatın Anlamına Yönelik Değişim ve Dönüşümler", *İlahiyat Akademisi* 12 (2020), 248–249; Samiye Ogan vd., "The Meaning of Life During the Covid-19 Pandemic: A Mixed Method Research", *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi* 13/1 (2022), 19.

52 Naci Kula, "Deprem ve Dini Başa Çıkma", *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/1 (2002), 255.

53 Cüneyd Aydın, *İnsanın Anlam Arayışı ve Yeni Çağ İnançları* (Ankara: Araştırma Yayınları, 2016), 138; Karlı, "Üniversite Öğrencilerinde Hayatın Anlamı ve Dindarlık İlişkisi", 192; Mustafa Ulu, "Hayatı Anlamlandırma ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki Üzerine", *Bilimname* 36 (2018), 180; Aslınur Ansoy, *Üniversite Öğrencilerinde Varoluşçu Açardan Hayatın Anlamı, Psikolojik Dayanıklılık ve Mizah Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021), 73; Esra Çebi, *The Investigation of Meaning in Life in Terms of Self-Concept Clarity and Gratitude Among University Students* (Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020), 202; Zeynep Yüksel, "Gençliğin Anlam Arayışında Din Eğitiminin Katkısının İncelenmesi", *ÇAKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 11/1 (2020), 391.

54 İlhan Çiçek vd., "Üniversite Öğrencilerinin Hayatın Anlamına İlişkin Geliştirdikleri Metaforlar", *Social, Mentality and Researcher Thinkers Journal* 4/11 (2018), 475; Sevgi Sezer, "Yaşamın Anlamı Konusunda Kuramsal ve Psikometrik Çalışmalar Açısından Bir Bakış", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 45/1 (2012), 222; Karlı, "Üniversite Öğrencilerinde Hayatın Anlamı ve Dindarlık İlişkisi", 195.

55 Ahmedi, "Yeni Çağ İnanışlarının Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: Bursa Örneği", 149; Aydın, *Dinsel fundamentalizm ile yeni çağ inançlarına yönelik tutumlar arasındaki ilişkiler*, 73.

derslerin öğrencilerin anlam arayışları ve dünya görüşlerinin oluşumunda etkisi Temel İslam Bilimleri derslerine oranla daha dışsaldır. Osmanoğlu tarafından yapılan araştırmada temel İslam bilimlerinin, özellikle Fıkıh ve Kelam derslerinin öğrencilerin dini varlık tasavvurunun özünü oluşturduğu, felsefe ve din bilimleri derslerinin ise bu tasavvura daha çoğulcu (dinamik, esnek farklılıklara saygılı vb.) bir perspektif kazandırdığı ifade edilmiştir.⁵⁶ Araştırma sonucuna göre son dönemlerde öğrenci çeşitliliği artan ve farklı programlar uygulayan yüksek din öğretimi kurumlarının öğrenci çeşitliliğinin farklı inanç yönelimlerine dönük belirgin bir kültürel etkisinin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Yeni Çağ İnançları olgusuna cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında ölçek toplam puanı ve *Ruhçuluk* ve *Psikişik Güçler* faktörü açısından erkek katılımcılar lehine anlamlı bir farklılaşma meydana geldiği anlaşılmıştır. Bu durum literatürdeki bulgularla örtüşmemektedir. Araştırmalar, kadınların erkeklerden daha fazla yeni çağ akımlarına katılım eğilimi gösterdiği bildirmektedir.⁵⁷ Nitekim Doğan, araştırmasında, özellikle enerji ve şifa tekniklerine yönelen kişilerin çoğunlukla eğitilmiş, orta yaşta kadınlarından oluştuğunu ifade etmiştir.⁵⁸ Bu durumun arkasında kimi algılayış farklılıklarını yattığı söylenebilir. Örneğin Gürbüz tarafından yapılan araştırmada özellikle yoga ve meditasyon gibi uygulamaların kadınlara yönelik bir aktiviteymiş gibi algılandığı vurgulanmıştır.⁵⁹ Antropolojik veriler yeni çağ inanışlarının söz konusu algılanma biçimlerinin daha derin izlerini sürmektedir. Mashaël tarafından yapılan araştırmada Yeni Çağ maneviyatının 'eril' ve 'organize olmuş' dinlerin tersine, 'dişil' ve 'doğaçlanmış' bir dinselliğin tezahürü olduğu ileri sürülmüştür.⁶⁰ Buradan hareketle Türkiye'de yüksek din öğretimi kurumlarında farklı inanç biçimlerine açıklığın kadınlardan çok erkekler ekseninde karşılık bulduğu şeklinde bir yorum yapmak mümkündür. Her ne kadar ölçeğin *İyileştirici Nesne* ve *Yöntemler* faktöründe oluşan ortalamalar diğer alt faktör ortalamalarından yüksek olsa da bu durum, Türkiye örneğinde olduğu gibi kadın katılımcıların bu tür inançları iyileşme ve şifa gerekçesi ile tercih ettikleri anlamına gelmemektedir. Yeni dini hareketlerin cinsiyet değişkeniyle, özellikle kadın olgusuyla ilişkisi tartışılmaya devam etmektedir.⁶¹

Hayatın anlamı ile yeni çağ inançları arasındaki ilişkiyi görmek üzere yapılan korelasyon analizinde Hayatın Anlamı ve Amacı ile Yeni Çağ İnançları arasında zıt yönlü, hafif düzeyde, anlamlı bir korelasyonun olduğu görülmüştür. Aydın tarafından yapılan araştırmada⁶² hayatın anlamı ile yeni çağ inançları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Yazara göre bu durumun sebepleri arasında araştırmanın yapıldığı örneklem olan Türk toplumunda yeni çağ inanışlarının yeterli karşılık bulmaması başta gelmektedir. Bu tespit, bu araştırmanın örneklemi oluşturan İlahiyat Fakültesi öğrencileri için de geçerlidir. Aydın'a göre bu tablonun oluşmasında bir diğer neden de hayattaki anlam düzeyi düşük olan insanların hayatlarına anlam katmak için bu tür arayışlara yönelebileceği düşüncesidir.⁶³

Öte yandan yeni çağ inançlarının geleneksel dinlere ve dindarlık formlarına bağlılık ekseninde oluşan anlam arayışları ile de zıt yönlü bir ilişkisi olduğu görülmektedir. Bir araştırmada sevgi dolu Tanrı imgesi ve bu imgeye bağlılık ve sosyal yönleri güçlü dini aidiyetlerle (sosyal temelli dindarlık) yeni çağ inanışları arasında negatif bir korelasyon olduğu bulgulanmıştır.⁶⁴ Bununla birlikte nitel araştırma bulguları her iki olgu arasındaki ilişkinin daha bireysel ve öznel yapılar barındırdığını göstermektedir. Gürbüz tarafından yapılan araştırmada yeni çağ inançlarıyla geleneksel dinlere bağlılık arasında birbirine zıt bir eğilimden ziyade her iki olguyu birlikte taşıma eğiliminin belirginleştiği ifade edilmiştir. Söz edilen araştırmaya katılanların büyük çoğunluğunun dine önem verdiği belirlenmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun bağlı oldukları toplumun inancı olan İslam'ı benimzedikleri, düşünce ve davranışlarını da buna göre yönlendirdikleri görülmektedir. Fakat her iki eksen birlikte yapılandırılarak anlam dünyalarına bu şekilde yön verdikleri tespit edilmiştir. Bunun dışında günlük hayattaki farklılaşmalar, çeşitli sosyal gruplar ile ilişkiler kurabilme, farklı dinlerin inanç ve uygulamalarını öğrenebilme geleneksel dini inançları şekillendirebilmektedir. Bu doğrultuda esnek inanç, eklektik inanç ve kişiye özgü inanç formlarının ortaya çıktığı görülmektedir.⁶⁵

Sonuç olarak hayatın amacı, anlamı ve yeni çağ inançları arasındaki ilişkiyi daha bireysel, esnek düzlemde, tipik ve kişiye özgü örnekler bağlamında incelemenin yararlı olacağı söylenebilir. Nitekim bu ilişkinin yönü, düzeyi, gücü önemli ölçüde bireylerin bu olgular arasında kurdukları iribatın doğasında kendini ele vermektedir. Söz konusu ilişkinin doğasının bireysel aidiyet ya da bağlılıkların gücü ve düzeyine, yönü ve birey üzerindeki etkisinin niteliğine, bireyin yorumlama kapasitesine bağlı olduğu iddia edilebilir. Bazı bireyler Yeni Çağ fikirlerini gelişigüzel veya meraktan keşfedebilirken, diğerleri bu inançları dünya görüşlerinin temel bir yönü olarak tamamen benimseyebilir. Burada yorumlama, analiz, değerlendirme gibi üst düzey bilişsel kapasiteleri hesaba katmak gerekmektedir. Yeni yönelişler ile hayatın anlamı arasında kurulacak bağ bireylerin entelektüel kapasitelerine, eleştirel düşünme becerilerine, geçerli içgörüler ile temelsiz iddialar arasındaki farkı ayırt etme yeteneklerine bağlıdır. Yeni Çağ inançları ile anlam arayışı arasındaki ilişkinin tüm bireyler veya dini gelenekler tarafından evrensel olarak kabul edilmediğini veya onaylanmadığını belirtmek gerekir. Şüpheliler ve eleştirmenler sıklıkla Yeni Çağ fikirlerinin geçerliliğini, güvenilirliğini ve tutarlılığını sorgulamaktadır. Dahası, Yeni Çağ inançlarının bireyselleştirilmiş ve eklektik doğası, ilişkinin uygulayıcılar arasında önemli ölçüde farklılık gösterebileceği anlamına gelir.

Hayatın amacı ve anlamı ile yeni çağ inançları arasındaki ilişkinin güçlü bireysel tonlar taşıması, söz konusu ilişkinin yapısını nitel verilerle daha derinlemesine irdelemenin gerektiğini göstermektedir. İleri değerlendirme ve çıkarımların gerçekleştirilebilmesi için her iki olgu arasındaki ilişkilerin nitel araştırma yöntemleri kullanılarak betimlenmesi önerilmektedir. Özellikle hayatın amacı ve anlamı konusunda yaşanan karmaşanın hem nitel hem de nicel verilerle daha detaylı olarak incelenmesi gerekmektedir.

56 Cemil Osmanoğlu, *Yüksek Din Öğretimi Kurumlarının Mezun Tasavvuru* (İstanbul: Değerler Eğitim Merkezi, 2021), 73–82.

57 Deniz Topaloğlu, *Yeni Çağ İnanışlarına Katılım Motivasyonunun Sosyolojik Görünümleri: İzmir Örneği* (İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022), 108; Ahmed, "Yeni Çağ İnanışlarının Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: Bursa Örneği", 148.

58 Elif Doğan, *Türkiye'de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme* (Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020), 166.

59 Gamze Gürbüz, *Yeni Çağ İnanışları: Faaliyet Alanları Etkileri ve Görünümlerinin Sosyolojik Analizi (Antalya Örneği)* (Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2020), 120.

60 Fatemah Mashaël, *An Exploratory Study of Women's Involvement in New Age Spirituality in Turkey* (İstanbul: İbn Haldun Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2020).

61 Süleyman Turan, "Yeni Dini Hareketlerde Kadın", *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 16/1 (2016), 143; Fatmanur Çakmak, *Yeni Dini Hareketlerde Kadın* (Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2021), 100–101; Aydın, *Dinsel fundamentalizm ile yeni çağ inançlarına yönelik tutumlar arasındaki ilişkiler*, 74.

62 Aydın, *İnsanın Anlam Arayışı ve Yeni Çağ İnançları*, 175–176.

63 Aydın, *İnsanın Anlam Arayışı ve Yeni Çağ İnançları*, 180–181.

64 Pehr Granqvist vd., "Examining Relations Among Attachment, Religiosity, and New Age spirituality Using the Adult Attachment Interview", *Developmental psychology* 43 (2007), 596.

65 Gürbüz, *Yeni Çağ İnanışları: Faaliyet Alanları Etkileri ve Görünümlerinin Sosyolojik Analizi (Antalya Örneği)*, 120–121.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir – C.O.; Tasarım – C.O.; Malzemeler – M.U.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi – M.U.; Analiz ve/veya Yorum – M.U.; Literatür Taraması – M.U., C.O.; Yazıyı Yazan – M.U., C.O.; Eleştirel İnceleme – M.U.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept – C.O.; Design – C.O.; Materials – M.U.; Data Collection and/or Processing – M.U.; Analysis and/or Interpretation – M.U.; Literature Search – M.U., C.O.; Writing Manuscript – M.U., C.O.; Critical Review – M.U.

Declaration of Interests: The authors declare that they have no competing interest.

Funding: The authors declared that this study has received no financial support.

KAYNAKÇA

- Ahmedi, Ekber Şah. "Yeni Çağ İnanışlarının Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: Bursa Örneği". *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 26/1 (2022), 135–152. <https://doi.org/10.18505/cuid.1080308>
- Arısoy, Aslinur. *Üniversite Öğrencilerinde Varoluşçu Açından Hayatın Anlamı, Psikolojik Dayanıklılık ve Mizah Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021.
- Aronoff, Jodi vd. "Are Cultic Environments Psychologically Harmful?" *Clinical Psychology Review* 20/1 (2000), 91–111. [https://doi.org/10.1016/S0272-7358\(98\)00093-2](https://doi.org/10.1016/S0272-7358(98)00093-2)
- Arslan, Mustafa. "Değişim Sürecinde Yeni Dindarlık Formları: "Yeni Çağ İnanışları Örneği"". *Değerler Eğitimi Dergisi* 4/11 (2006), 9–25.
- Arweck, Elisabeth. *Researching New Religious Movements: Responses and Redefinitions*. London & New York: Routledge, 2006.
- Astakhova, L. vd. "Destructiveness as a Dysfunction of Religious Identity: A Comment on the Methodology of Research into New Religious Movements". *World Applied Sciences Journal* 20/1 (2012), 7–14.
- Aydın, Cüneyd. Dinsel Fundamentalizm ile Yeniçağ İnançlarına Yönelik Tutumlar Arasındaki İlişkiler. *İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 2008.
- Aydın, Cüneyd vd. "Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 38 (2015), 39–55.
- Aydın, Cüneyd. *İnsanın Anlam Arayışı ile Yeni Çağ İnanışları Arasındaki İlişki*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.
- Aydın, Cüneyd. *İnsanın Anlam Arayışı ve Yeni Çağ İnançları*. Ankara: Araştırma Yayınları, 2016.
- Aziz, Aysel. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2014.
- Bromley, David G. vd. "Affiliation and Disaffiliation: A Role-Theory Interpretation of Joining and Leaving New Religious Movements". *Thought* 61/2 (1986), 197–211. <https://doi.org/10.5840/thought19866122>
- Büyük, Celal. *Hayatın Anlamı Bağlamında Teizm & Ateizm*. Ankara: Sonçağ Akademi, 2020.
- Can, Abdullah. *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Akademi, 8. Basım, 2019.
- Chrystides, George D. "Defining the New Age". *Handbook of New Age*. ed. Daren Kemp - James R. Lewis. 5–24. Leiden & Boston: Brill, 2007.
- Coates, Dominiek. "The Effect of New Religious Movement Affiliation and Disaffiliation on Reflexivity and Sense of Self". *Journal for the Scientific Study of Religion* 52/4 (2013), 793–809.
- Çakmak, Ahmet. *Din Eğitiminde Hayatı Anlamlandırma*. Ankara: Pegem Akademi, 2020.
- Çakmak, Fatmanur. *Yeni Dini Hareketlerde Kadın*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Çebi, Esra. *The Investigation of Meaning in Life in Terms of Self-Conceptual, Self-Concept Clarity and Gratitude Among University Students*. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020.
- Çiçek, İlhan vd. "Üniversite Öğrencilerinin Hayatın Anlamına İlişkin Geliştirdikleri Metaforlar". *Social, Mentality and Researcher Thinkers Journal* 4/11 (2018), 472–477.
- Diyanet İşleri Başkanlığı. "ÜİP Uluslararası İlahiyat Programı Tanıtım ve Başvuru Kılavuzu 2021". *Uluslararası İlahiyat Programı*. 2021. Erişim 08 Eylül 2023.
- Diyanet İşleri Başkanlığı. "ÜİP Uluslararası İlahiyat Programı Tanıtım ve Başvuru Kılavuzu 2022". *Uluslararası İlahiyat Programı*. 2022. Erişim 08 Eylül 2023.
- Doğan, Elif. *Türkiye'de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.
- Ferhan, Hamza. *İstanbul ve Amman'daki Üniversite Öğrencilerinin Dini Hayatı*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.
- Galanter, Marc. "Charismatic Religious Sects and Psychiatry: An Overview". *American Journal of Psychiatry* 139/12 (1982), 1539–1548. <https://doi.org/10.1176/ajp.139.12.1539>
- Gallagher, Eugene V. *The New Religious Movements Experience in America*. Westport/Connecticut: Greenwood Press, 2004.
- Glock, Charles Young. "The Role of Deprivation in the Origin and Evaluation of Religious Groups". *Cults in Context: Readings in the Study of New Religious Movements*. ed. Lorne Dawson. 147–158. Toronto: Canadian Scholars' Press, 1996.
- Granqvist, Pehr vd. "Examining Relations Among Attachment, Religiosity, and New Age Spirituality Using the Adult Attachment Interview". *Developmental psychology* 43 (2007), 590–601.
- Gürbüz, Gamze. *Yeni Çağ İnanışları: Faaliyet Alanları Etkileri ve Görünümlerinin Sosyolojik Analizi (Antalya Örneği)*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Hanegraaff, Wouter J. "New Age Religion and Secularization". *Numen* 47/3 (2000), 288–312.
- Hunter, Eagan. "Adolescent Attraction to Cults". *Adolescence* 33/131 (1998), 709–714.
- Kafalı, Hasan - Eraslan, Neriman Merve. "Üniversite Gençliğinin İnanç Eğilimleri Üzerine Nitel Bir Araştırma". *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/3 (2022), 1119–1156.

- Karaca, Faruk. *Yabancılaşma ve Din: Dinsel Yabancılaşmanın Sosyal Psikolojik Analizi*. İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2. Basım, 2014.
- Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 11. Baskı., 2002.
- Karslı, Necmi. "Üniversite Öğrencilerinde Hayatın Anlamı ve Dindarlık İlişkisi". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 48 (2020), 169–201.
- Kaya, Mevlüt - Aydın, Cüneyd. "Yeni Çağ İnanışları Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 35 (2013), 5–19.
- Kırmı, Nurten - Taş, Nurten. "Üniversiteli Öğrencilerin Batıl İnanç Düzeyleri ile Mutluluk Düzeyleri ve Dini Yönelimleri Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme". *Kesit Akademi Dergisi* 21 (2019), 178–220.
- Kızılgeçit, Muhammed - Ören, Aytaç. "Psychological Reasons of Participation to New Religious Movements: Quest of the Individual or Success of the Movement?" *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 51 (2019), 445–456. <https://doi.org/10.29288/ilted.539805>
- Kirman, M. Ali. "Sekülerleşme Perspektifinden İnsan-Din İlişkisinin Dünü, Bugünü ve Geleceği". *Dinler tarihi araştırmaları* VI. 292–301, 2008.
- Köse, Ali. "Din Değiştirmenin Psiko-Sosyolojik Nedenleri". *Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri*. ed. Ömer Faruk Harman. 407–427. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2004.
- Köse, Ali. *Milenyum Tarikatları/Batı'da Yeni Dini Akımlar*. İstanbul: Truva Yayınları, 2006.
- Kula, Naci. "Deprem ve Dini Başa Çıkma". *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/1 (2002), 234–255.
- Lilliston, Lawrence - Shephern, Gary. "New Religious Movements and Mental Health". *New Religious Movements: Challenge and Response*. ed. Bryan R. Wilson - Jamie Cresswell. 123–140. London & New York: Routledge, 1999.
- Mashaël, Fatemah. *An Exploratory Study of Women's Involvement in New Age Spirituality in Turkey*. İstanbul: İbn Haldun Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Namini, Sussan - Murken, Sebastian. "Self-Chosen Involvement in New Religious Movements (NRMs): Well-Being and Mental Health From A Longitudinal Perspective". *Mental Health, Religion & Culture* 12/6 (2009), 561–585. <https://doi.org/10.1080/13674670902897618>
- Ogan, Samiye vd. "The Meaning of life During the Covid-19 Pandemic: A Mixed Method Research". *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi* 13/1 (2022), 1–26. <https://doi.org/10.51460/baed.1039630>
- Oliver, Paul. *New Religious Movements: A Guide for the Perplexed*. London & New York: Continuum, 2012.
- Osmanoğlu, Cemil. *Yüksek Din Öğretimi Kurumlarının Mezun Tasavvuru*. İstanbul: Değerler Eğitim Merkezi, 2021.
- Paloutzian, Raymond F. vd. "Religious Conversion and Personality Change". *Journal of Personality* 67/6 (1999), 1047–1079. <https://doi.org/10.1111/1467-6494.00082>
- Pratezina, Jessica. "Alternative Religion Kids: Spiritual and Cultural Identity Among Children and Youth Involved with New Religious Movements". *International Journal of Children's Spirituality* 24/1 (2019), 73–82. <https://doi.org/10.1080/1364436X.2019.1619529>
- Richardson, James T. "Clinical and Personality Assessment of Participants in New Religions". *The International Journal for the Psychology of Religion* 5/3 (1995), 145–170.
- Rudin, A. James - Rudin, Marcia R. *Prison or paradise? The New Religious Cults*. Philadelphia: Fortress Press, 1980.
- Saliba, John A. *Understanding New Religious Movements*. Walnut Creek, CA: AltaMira Press, 2. Basım, 2003.
- Sami, Said vd. "COVID-19 Sürecinde Gençlerde Hayatın Anlamına Yönelik Değişim ve Dönüşümler". *İlahiyat Akademi* 12 (2020), 217–256.
- Sarah, M. Pike. *New Age and Neopagan Religions in America*. New York: Columbia University Press, 2004.
- Sezer, Sevgi. "Yaşamın Anlamı Konusunda Kuramsal ve Psikometrik Çalışmalar Açısından Bir Bakış". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 45/1 (2012), 209–227.
- Squarcini, Federico. "In Search of Identity within the Hare Krishna Movement: Memory, Oblivion and Thought Style". *Social Compass* 47/2 (2000), 253–271. <https://doi.org/10.1177/003776800047002008>
- Tanrıverdi, Abdullah - Ulu, Mustafa. "Lise Öğrencilerinde Hayatın Anlam ve Amacı ile Değer Yönelimleri Arasındaki İlişki". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/2 (2018), 1198–1234.
- Taş, Kemaleddin. "Dindarlığa Yüklenen Anlamlar: Üniversite Öğrencileri Üzerine Uygulamalı Bir Araştırma". *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 15/2 (2010), 47–62.
- TDK. "anlam". Resmî Kurumlar. *Güncel Türkçe Sözlük*. 2023. Erişim 12 Haziran 2023. <https://sozluk.gov.tr/>
- Tekin, Mustafa. "Seküler Toplumlarda Kutsal Arayışları: Geç Modern Dönemde Büyü-Din İlişkisinin Sosyolojik Analizi". *İ.Ü İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/1 (2010), 195–210.
- Temerlin, Maurice K. - Temerlin, Jane W. "Psychotherapy Cults: An Iatrogenic Perversion". *Psychotherapy: Theory, Research & Practice* 19/2 (1982), 131–141. <https://doi.org/10.1037/h0088425>
- Tokat, Latif. *Anlam Sorunu*. Ankara: Elis Yayınları, 2014.
- Topaloğlu, Deniz. *Yeni Çağ İnanışlarına Katılım Motivasyonunun Sosyolojik Görünümleri: İzmir örneği*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022.
- Turan, Süleyman. "Yeni Dini Hareketlerde Kadın". *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 16/1 (2016), 123–145.
- Uçar, Ertuğrul. "Öğrenmeden Öğretime". *Eğitim Psikolojisi*. ed. Binnur Yeşilyaprak. 338–431. Ankara: Pegem Akademi, 19. Baskı, 2018.
- Ulu, Mustafa. "Hayatı Anlamlandırma ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki Üzerine". *Bilimname* 36 (2018), 165–188.
- Ulu, Mustafa. "Mistisizm ve Tasavvuf Psikolojisi". *Din Psikolojisi*. ed. Muammer Cengil - Nevzat Gencer. 179–216. İstanbul: Lisans Yayınları, 2021.
- Uluç, Özlem. *Yeni Dini Hareketler*. İstanbul: Yarı Yayınları, 2012.
- Wright, Stuart A. "Reconceptualizing Cult Coercion and Withdrawal: A Comparative Analysis Of Divorce And Apostasy". *Social Forces* 70/1 (1991), 125. <https://doi.org/10.2307/2580065>
- Yakut, İdris. *Üniversite Öğrencilerinin Din Anlayışı: Tahran Üniversitesi Örneği*. Ankara: İksad Publishing, 2022.
- Yüksel, Zeynep. "Gençliğin Anlam Arayışında Din Eğitiminin Katkısının İncelenmesi". *ÇAKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 11/1 (2020), 376–395.

EXTENDED SUMMARY

Youth is characterized by searching for identity and meaning. As young people move toward adulthood, they strive to move forward according to their own goals, interests, and ideals and to create a vision of the future and an environmental setting appropriate to those interests and ideals. In the university period, the effort to find the purpose and meaning of life and to envision a future in this direction continues. Universities are environments where students of different beliefs meet and where pluralism and cultural diversity are evident.

Regarding religious orientation, the students of the Faculty of Theology differ from those of other faculties, but the relationship between these differences and the meaning of life has not been sufficiently emphasized. It is known that in recent times there has been a tendency towards greater cultural diversity in these institutions, which are becoming more diversified in terms of the type of programs, faculty, and student structure. In fact, the number of international or visiting students has increased as a result of the Bologna process, internationalization, and accreditation processes. This change can be a source of intercultural interaction between the resident student body and the guest or international students. A topic that needs to be researched is how the students of the Faculty of Theology feel about the purpose and meaning of life and how different religious tendencies are reflected in the theological generation. Although it is known that theological education plays an important role in passing on traditional religious teachings and cultural heritage, the changing cultural landscape needs to be examined in terms of the meaning of life tendencies among this audience and how these tendencies relate to New Age beliefs. Based on this concern, this study will investigate the relationship between the meaning of life and New Age beliefs among students of the Faculty of Theology. Within this framework, answers will be sought to the following sub-problems:

1. What is the level of meaning of life among the students of the Faculty of Theology?
2. Does gender variable significantly differ in the level of life meaning among the students of the Faculty of Theology?
3. What is the level of openness of the students of the Faculty of Theology to the beliefs of the New Age?
4. Is there a significant relationship between the meaning of life and openness to New Age beliefs among students of the Faculty of Theology?

Research Method

The research was structured as a case study design. A personal information form developed by the researchers was used to determine the demographic characteristics of the participants. Scales with validity and reliability studies were used to examine trends in the meaning and purpose of life and New Age beliefs. In this context, the Meaning and Purpose of Life Scale developed by Aydın, Kaya, and Peker was used first. The scale consists of a total of 17 items (11 positive and 6 negative) and 2 factors named "Meaning and Purpose of Life" and "Meaninglessness of Life and Lack of Purpose". The lowest score is 17 and the highest is 85. Second, the New Age Beliefs Scale was used in the study. This scale was developed by Kaya and Aydın. It consists of 20 items, all of which contain positive statements, and 3 factors named as "Old folk beliefs and predicting the future," "Spiritism and psychic powers," and "Healing objects and methods." The lowest score that can be obtained from the scale is 20, while the highest score is 100. A high score obtained from the scale indicates a high level of belief in the New Age, while a low score indicates a low level of belief in the New Age.

The population of the study consists of students ($n = 2200$) who are studying in the Faculty of Theology of Erciyes University in the academic year 2022–2023. The sample was selected from this group. In this context, the participants were determined by the convenience sampling technique, which is one of the non-random sampling techniques. The sample size was calculated using the formula $[n = Nt^2pq / (N - 1)d^2 + t^2pq]$, which is used for universes of a certain size. Although the sample size was calculated as 390 according to the formula, 732 students participated in the study.

The necessary legal permissions were obtained from the Social Sciences Ethics Committee of Erciyes University in order to conduct the study. Furthermore, the study was conducted online with student volunteers using Google Forms, and the participants were provided with the necessary information about the study. Within the scope of the Law on the Protection of Personal Data, the participants were informed that no personal data will be taken in the research; the data obtained will be evaluated only within the scope of scientific research and will be used anonymously.

The Statistical Package for the Social Sciences 27 program was used to evaluate the data obtained from the participants. When processing the data, the values of the reverse-coded items in the scales were first changed. Then, the data were analyzed using Outlier analysis, and the forms with extreme values were eliminated. Then, the factor structures were analyzed by taking the item means for each scale separately. After this process, mean and standard deviation values were calculated using frequency and descriptive analyses from descriptive statistical techniques, and parametric measurements were performed using independent sample *t*-tests, one-way analysis of variance, and correlation and regression analyses from inferential analysis techniques. The significance level of .05 was used for data analysis.

Findings

In this research, it was observed that the students had high average scores on both the first factor, which is the expression of meaning and purpose of life, and the second factor, which is the expression of meaninglessness of life and lack of purpose. This situation was found to be significant, especially when evaluated in relation to the recent pandemic and earthquake, which have caused serious social and psychological problems.

In analyzing the meaning of life in relation to the gender variable, it was found that women had higher scores than men, both in the total score of the scale and in the averages of the subfactors. According to this result, women seem to be more successful in finding meaning in life. However, the results of the Meaning and Purpose of Life studies differ with respect to the gender variable.

In terms of New Age beliefs, it was understood that the participants received low scores in terms of both the total scale score and the sub-factors. According to the results of the research, it was observed that the student diversity of religious higher education institutions, which have recently increased student diversity and implemented different programs, does not have a significant cultural effect on different belief orientations. When the phenomenon of New Age beliefs was examined in terms of the gender variable, it was understood that a significant differentiation occurred in favor of male participants in terms of the total score of the scale and the Spiritualism and Psychic Powers factor.

In the correlation analysis conducted to see the relationship between the meaning of life and New Age beliefs, it was seen that there was an opposite, mild, and significant correlation between the meaning and purpose of life and New Age beliefs.

Based on these data, it can be said that it would be useful to examine the relationship between the purpose and meaning of life and New Age beliefs in the context of more individual, flexible, typical, and personalized examples.